

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

18^E JAARGANG

WOENSDAG 4 OCTOBER 1933

No: 927

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

Curatoren: Mr. G. Vissering, Voorzitter; Ir. A. Plate, Onder-Voorzitter; C. H. van der Leeuw, Penningmeester; Mr. W. M. van Lanschot; Mr. L. J. A. Trip; E. D. van Walree.
 Directeuren: Prof. Mr. F. de Vries; Prof. Dr. N. J. Polak;
 Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart, Directeur-Secretaris.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN. COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen
 Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis;
 Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

3 OCTOBER 1933.

Ondanks de nadering van de maandswisseling bleef de vraag naar geld zeer gering. Ook is er nog steeds niets te bemerken van een vergroting van de geldvraag, die anders in het najaar intreedt. De rentekoersen liepen dan ook opnieuw nog iets verder terug. Particulier disconto daalde tot $\frac{3}{8}$ pCt.; callgeld was voor $\frac{1}{4}$ pCt. zeer ruim aangeboden en genoot zelfs op den ultimo zeer weinig belangstelling, zoodat groote posten ongebruikt bleven. De prolongatierente noteerde weder 1 pCt.

* * *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank blijkt de binnenlandsche credietgeving op nagenoeg gelijke hoogte te zijn gebleven; de post binnenlandsche wissels daalde met f 2,3 millioen, terwijl de beleeningen met f 2,2 millioen toenamen. De post papier op het buitenland vermeerderde met f 323.000 en de post diverse rekeningen onder de activa der Bank nam met f $6\frac{1}{2}$ millioen toe.

De goudvoorraad der Bank blijkt een toename te hebben ondergaan van f 28,5 millioen; de voorraad zilver daalde met f 253.000.

Onder de passiva der Bank blijkt de biljettencirculatie met f 41,9 millioen te zijn uitgebreid. Het tegoed in rekening-courant van 's Rijks schatkist daalde met f 7,4 millioen tot f 8,2 millioen; de saldi in rekening-courant van anderen bleven op nagenoeg gelijke hoogte. De vermeerdering van het beschikbaar metaalsaldo bedraagt f 14,5 millioen. Het dekkingspercentage bleef onveranderd op nagenoeg 82 staan.

* * *

Aanvankelijk geleek de stemming voor Ponden en Dollars iets gunstiger. De koersen konden zich wat verbeteren; Dollars kwamen van 1.62 op 1.65, Ponden van 7.69 op 7.76. Later bekoelde de stemming en werd het aanbod weder meer overwegend. Gisteren liepen de koersen onder den invloed van de minder gunstige berichten verder scherp terug. Dollars werden een oogenblik zelfs voor $1.58\frac{1}{2}$ aangeboden; het slot was hooger op $1.59\frac{1}{4}$. Ponden bleven 7.65 latend. Marken kwamen van 59.13 op 59.04. Registermarken lagen aangeboden, terwijl Creditsperrmarken daarentegen gezocht bleven. Er zijn nieuwe voorschriften gekomen inzake het gebruik van Sperrmarken en Registermarken voor „zusätzlicher Export”, waarvan men den handel bij de Deutsche Golddiskontbank wil concentreren. De banken zullen — althans voor zover het „zusätzlicher Export” betreft — in de toekomst van dezen handel worden buitengesloten. Fransche Francs kwamen van $9.70\frac{1}{8}$ op 9.71, slot lager op $9.70\frac{1}{4}$. Belga's bleven ca. 34.56. Zwitsersche Francs 48.01—48.07—48.05. Lires verbeterden van 13.01 tot 13.07; slot lager op 13.03. Peseta's onveranderd $20.72\frac{1}{2}$. De Scandinavische koersen lager met het Pond. Kopenhagen 34.20, Oslo 38.50 en Stockholm 39.50. Canadeesche Dollars $1.58\frac{1}{2}$.

Maands-Ponden veranderden weinig — $\frac{5}{16}$ c. agio; drie-maands Ponden liepen iets terug en deden tenslotte $\frac{15}{16}$ c. opgeld. Dollars op één- en drie-maanden waren vaster; het disagio liep terug tot $\frac{1}{2}$ resp. $1\frac{1}{2}$ c.

Op de goudmarkt ging tamelijk wat om. Door de fluctuaties in den Pondenkoers was het weder enkele malen mogelijk goud in Londen te koopen onder den inkoopsprijs van De Nederlandsche Bank. Baren noteerden tenslotte f 1.647,50, Eagles $2.50\frac{1}{4}$ en Sovereigns 12.16.

HET ONTWERP EENER NIEUWE RIJNVAARTACTE.

Het ontwerp-Rijnvaartacte, dat thans door een niet-officiële uitgave¹⁾ voor het publiek toegankelijk is gemaakt, zal waarschijnlijk weldra nog slechts historische waarde hebben. Uit een verklaring van officiële Nederlandsche zijde is gebleken, dat de Nederlandsche regeering het ontwerp volstrekt onaannemelijk acht, en de inhoud is van dien aard, dat men zich bezwaarlijk kan voorstellen, dat dit of een dergelijk stuk ooit rechtskracht zou erlangen. Maar als mijlpaal in het politieke conflict, dat sedert 1919 om den Rijn, en daarmee om de levensbelangen van Nederland, gaande is, is het stuk hoogst interessant.

Bij de bespreking van artikel 91 van het ontwerp²⁾ stelde de Engelsche Rijnvaartcommissaris namens zijn regeering den eisch, dat de nieuwe Acte in het Fransch en in het Engelsch zou worden geredigeerd, als argument aanvoerende, dat het Tractaat van Versailles, waarvan de nieuwe Rijnvaartacte was afgeleid, ook in die twee talen gesteld was. De Rijnvaartcommissie ging aan de moeilijkheid uit den weg, door in het ontwerp de taal, waarin de Acte geredigeerd zou worden, open te laten.

In een klein bestek heeft men hier een vrij zuiver beeld van deze geheele verdragsherziening. Zij is een product van Versailles. Dientengevolge worden er eischen gesteld, waar men onder normale omstandigheden slechts de schoulers over zou kunnen ophalen. Maar de commissie houdt er rekening mee, en omzeilt de critieke punten, door deze in haar ontwerp open te laten.

Men krijgt zodoende de eigenaardige figuur, dat een tekst wordt opgesteld, zonder dat men het over de fundamenteën, waarop de tekst moet worden opgebouwd, eens is. In de practijk beteekent dit, dat het ontwerp is doortrokken van den geest der in de Rijnvaartcommissie machtigste partij, zonder evenwel uitdrukkelijk haar opvatting te aanvaarden.

Wanneer men in de commissie van gedachten ging wisselen over de principiële vraag, of de regeling van den rechtstoestand eener internationale rivier een zaak is, die alleen den oeverstaten aangaat, dan wel of ook niet-oeverstaten daarbij partij dienen te zijn, dan zou men nimmer tot overeenstemming komen. Toch moet een ontwerp worden opgesteld. Het valt zóó uit, dat kennelijk de opzet is, dat ook niet-oeverstaten partij zullen zijn. Toch is men het daarover nog in het geheel niet eens.

Het is een van zekere zijde gaarne gepropageerde voorstelling, dat een rivier „van internationaal belang” aan „de internationale gemeenschap” zou toebehooren, en op één lijn zou staan met de open zee, waarover geen staat zeggenschap heeft. Dit willekeurige denkbild, dat vierkant in strijd is met den grondslag van het internationale rivierenrecht zou, indien men erover ging discussieeren, wederom geen enkele kans hebben om te worden aanvaard. Men zwijgt er dus over, maar bij een discussie over den doorvoer blijkt, dat een aantal staten het als uitgangspunt nemen.

Van zekere zijde wenscht men, dat wanneer de oeverstaten eenmaal dit verdrag aanvaard hebben, zij verder alle zeggenschap over de rivier kwijt zullen zijn, en de Rijnvaartcommissie (of als dat niet mocht gelukken een andere internationale instantie) het opperbestuur zal uitoefenen. Het ontwerp laat dit punt nog open, maar middelerwijl heeft men zich beijverd om aan de Rijnvaartcommissie een heele reeks van zoo ruim mogelijk geformuleerde rechten toe te kennen. In denzelfden gedachtengang moet haar karakter van permanent en onafhankelijk bestuur in de Acte worden vastgelegd, door het secretariaat

¹⁾ Van het Dagblad van Noordbrabant, Breda.

²⁾ Hier gelijk ook verderop maak ik gebruik van protocollen der Rijnvaartcommissie, waarover ik door de welwillendheid der redactie van het Dagblad van Noordbrabant de beschikking kreeg.

INHOUD.

Blz.

HET ONTWERP EENER NIEUWE RIJNVAARTACTE door <i>Mr. J. Zaaijer</i>	770
De vooruitzichten van de rubber-cultuur door <i>A. G. H. van Woerden</i>	771
De loonfactor in de productiekosten door <i>Dr. Ir. B. Bölger</i>	774
Rondom het huurvraagstuk door <i>Dr. G. Lubbers</i>	775
Nederlandsch-Indië en de gouden standaard door <i>Mr. W. J. L. van Es</i>	776
Meerdere feiten over devaluatiepolitiek en export- en importmogelijkheden door <i>C. Kool</i> met Naschrift door <i>Dr. J. G. Stridiron</i>	777
MAANDCIJFERS:	
Emissies in Augustus 1933	781
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	781
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	782—788
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten. — Goederenhandel.	

daarin te vermelden, en aan de commissie een ruime mate van diplomatieke voorrechten te verlenen (art. 81, 83). En in de plaats van het tot volkomen onbelangrijkheid vervallen instituut der Rijn-inspecteurs moet aan de commissie een ver-gaand zelfstandig recht tot onderzoek en contrôle worden ingeruimd. Dit doet art. 82, maar het wordt zóó geredigeerd, dat de betekenis ervan niet al te veel in de gaten loopt.

Zodoende is een geheel verkregen, dat er a.h.w. slechts op wacht, dat ook op de principiële punten nog de begeerde en reeds uitgewerkte veranderingen worden aangebracht. Anders gezegd: in afwachting van een principiële beslissing heeft men in de uitwerking en in de details een grondige wijziging van de Rijnvaartacte alvast doorgedreven. Zoo beteekent dit ontwerp zonder twijfel een succes voor de tot herziening stuwende krachten. In geval van verdere besprekingen zou een door hun gedachten bezielde ontwerp tot uitgangspunt dienen.

Waarom zij zoo langs omwegen, bij stukjes en beetjes, hun doel moeten zien te bereiken? Het ontwerp, dat veel uitvoeriger is dan de Acte van 1868, geeft in een soort Fransch, dat nogal wat gelijkenis vertoont met het soort Nederlandsch van onze moderne wetten, een reeks bepalingen over het scheepvaartverkeer, waarvan men in ieder geval wel met zekerheid kan zeggen, dat het er, in vergelijking met vroeger, niet duidelijker op wordt.⁴⁾ Maar de scheepvaart was bij deze herziening zooals wij steeds geweten hebben ook maar een voorwendsel. De staten, die over een internationale rivier te zeggen hebben, kunnen over de scheepvaart erop een regeling trefpen, en bij gebleken behoefte kunnen zij die regeling veranderen. In dit geval evenwel was het er niet om te doen, krachtens een bestaand recht van zeggenschap het scheepvaartregiem te veranderen, maar om in het recht van zeggenschap wijziging te brengen. Door onomwonden zulk een eisch te stellen zou men rechtstreeks op een conflict hebben aangestuurd. Alleen langs omwegen was in die richting iets te bereiken.

Dit streven: aantasting van de rechten der oeverstaten, heeft de geheele herziening beheerscht. Men vindt het bij het verheffen van niet-oeverstaten tot partij bij de Acte, waarvan men stilzwijgend is uitgegaan. Men vindt het bij de samenstelling en bevoegdheid der Rijnvaartcommissie, welke men heeft opengelaten en verwezen naar afzonderlijke diploma-

⁴⁾ Ook zou men er tevergeefs een duidelijk antwoord in zoeken op de vraag, of maatregelen gelijk zij thans ten gunste van Antwerpen van kracht zijn, ook verder mogelijk blijven. Hetgeen dus practisch zal beteekenen, dat indien zij, die zulke maatregelen wenschen, de politieke omstandigheden voldoende in hun voordeel achten, zij hun gang zullen gaan, zonder dat hun een duidelijke verdrags-tekst kan worden tegengeworpen.

tieke onderhandelingen¹⁾. Men vindt het evenzeer bij de vraag van het toepassingsgebied der Acte. Hier is bij uitzondering het conflict van opvattingen duidelijk gesteld, doordat de commissie bij meerderheid van stemmen een voor Nederland onaannemelijke regeling heeft vastgelegd, met als eenig resultaat, dat Nederland verdere medewerking bij de herziening weigerde.

Het heeft geen nut, op dit hoofdpunt camouflagepolitiek te bedrijven, omdat men er toch steeds weer toe moet terugkomen. Zulk een politiek is bovendien ongewenscht, omdat men uit zucht om een conflict te vermijden ertoe dreigt te komen, op détailpunten toe te geven, en zodoende zich geleidelijk in een ongunstige positie laat brengen. Had Nederland dit maar tijdig bedacht, alvorens tot de Rijnartikelen van Versailles toe te treden, zonder daarbij eenige noemenswaardige verbetering te bedingen, zo genaamd om bij de besprekingen invloed te kunnen uitoefenen. Wat heeft men ermee bereikt? Dat men thans, na zich rechtens in een veel ongunstiger positie te hebben gebracht, nog voor hetzelfde conflict staat als vóór 1923.

De zaak waar het om gaat is, uit een oogpunt van recht zoowel als uit een oogpunt van politiek, bij slot van rekening zeer eenvoudig.

Rechtens staat vast, dat er voor den Rijn reeds een scheepvaartacte bestaat, welke van kracht blijft, zo lang deze niet met goedvinden van alle partijen is gewijzigd. Het is dus zeer de vraag of er in de Acte van Mannheim verandering zal komen. Zulks volgt niet uit het Tractaat van Versailles, dat alleen maar aan de Rijnvaartcommissie opdraagt, een *ontwerp*-herziening op te stellen. Wil er van een herziening sprake kunnen zijn, dan zal men er zich in elk geval van dienen te onthouden, aan de oeverstaten van die rivier een of ander uitzonderlijk systeem op te dringen, zooals men aan de verslagen vijanden uit den wereldoorlog voor enkele hunner rivieren heeft gedaan. Van Nederland kan in geen geval worden verlangd, dat het een dergelijk bijzonder systeem aanvaardt. En de partijen bij het Tractaat van Versailles hebben bepaaldelijk gewild, dat voor den Rijn niet een dergelijk bijzonder régime zou worden ingevoerd. Met name de Engelsche bedenksels hieromtrent dienen dus buiten beschouwing te blijven, evenzeer als de pogingen, om de werkingssfeer van de internationale rivierenacte uit te strekken tot waterwegen die, naar vroeger al is uitgemaakt, niet tot de internationale rivier behooren.

Politiek bezien mag het voor zekere mogendheden aantrekkelijk zijn, om den Rijn en de delta in hun invloedssfeer te brengen, Nederland wenscht de heerschappij over zijn waterwegen te behouden, en daarmee zijn eigen zelfstandigheid. Wil met dezen Nederlandschen kijk op de herzieningspogingen behoorlijk rekening kunnen worden gehouden, dan zal het ten minste noodig zijn, dit standpunt onomwonden in te nemen, zuiver te stellen en duidelijk te maken. Niet alle mogendheden, met welke Nederland bij deze herziening te doen heeft, plegen voor Nederlands onafhankelijkheid onverschillig te zijn. En door het conflict in zijn werkelijke gedaante te willen zien zal men te gerede voorkomen, dat de herzieningspogingen ontaarden in een diplomatieken ruilhandel, waarvoor, gegeven de belangen die op het spel staan, op dit terrein geen plaats is.

Herziening van de Acte van Mannheim zal ondoenlijk blijven, zolang men niet eerst zekere imperialistische gedachten heeft herzien. En mocht dit laatste eenmaal gebeurd zijn, dan zal de herziening van de Acte haar aantrekkelijkheid wel hebben verloren.

J. ZAAIJER.

¹⁾ Bij een vroegere gelegenheid waarschuwde ik reeds te dezer plaatse tegen het alternatief eener oppermachtige commissie: excessieve verplichtingen, gecombineerd met vage arbitrageclausules. Iets dergelijks vindt men in het ontwerp wel al uitgewerkt. (Art. 78, 87).

DE VOORUITZICHTEN VAN DE RUBBER-CULTUUR.

Zelfs bij de rubber-insiders bestaan onlogische denkbeelden omtrent de vooruitzichten van de rubber-cultuur. Waar rubber vermoedelijk het belangrijkste product van onze Koloniën zal gaan worden, nu de Java-suiker een noodgedwongen beperking zal hebben te ondergaan tot een in de laatste jaren ongekend laag niveau, is het van belang, de rubber-toekomst objectief te analyseeren. Dit is te meer noodig, nu zelfs vooraanstaande rubber-maatschappijen in hun jaarverslagen evenmin realiseren, wat de rubbercultuur onvermijdelijk in haar schoot verborgen houdt. Zoo merkte o.a. de Directie van de Rubber Cultuur Maatschappij „Kendeng Lemboe” in haar jongste jaarverslag op:

„Zooals reeds eerder in het verslag is aangegeven, hebben wij het noodzakelijk geoordeeld maatregelen te treffen onze koffie-oogsten in de toekomst te vergrooten, aangezien de marge tusschen directe verkrijgingskosten en opbrengst van koffie nog belangrijk grooter is dan die van rubber.”

Hier wordt dus een politiek gevolgd om aan de koffie een grootere plaats toe te kennen dan aan de rubber, terwijl de koffie-situatie buitengewoon nevelig moet worden genoemd in verband met de sterke uitbreiding van de koffiecultuur door de Braziliaansche koffie-valorisatie, terwijl dezelfde koffie-valorisatie zich in een buitengewoon critiek stadium bevindt. Wanneer een kundige directie een dergelijke toekomstpolitiek wil voeren, dan moet zij de rubber wel zeer somber inzien, een pessimisme, dat o.i. zeer ongemotiveerd kan worden genoemd.

De pessimisten wijzen er op, dat wanneer er geen restrictie komt, de inlanders zoo zwaar zullen gaan tappen bij een verbeterende consumptie en bij hogere prijzen, dat opnieuw een debacle zal intreden met alle funeste gevolgen daaraan verbonden. Bij de huidige prijzen, die belangrijk hooger liggen dan enkele maanden geleden, maakt men zich al bezorgd over de stijging van de inlandsche rubber; men wijst verder op het feit, dat de plantagerubber eerder achterdan vooruitgegaan is als gevolg van de moeilijkheid om voldoende koelies te verkrijgen, terwijl ook de financiële verhoudingen voorloopig nog niet toelaten om groote bedragen te besteden aan de uitbreiding van het werkvolk. Door een en ander is men bevreesd, dat de inlandsche rubber *toch* de overwinning zal behalen. Daarom ziet men in restrictie de eenig mogelijke uitkomst voor het Westersche kapitaal in rubberondernemingen belegd.

²⁾ Ook wij zijn niet tegen restrictie, doch uit geheel andere gronden.

³⁾ Rubber is een cyclische cultuur; een geplante rubberboom geeft eerst na zes à zeven jaar product, zodat men dien tijd moet wachten, alvorens geëntameerde uitbreidingen tot hun recht kunnen komen. Een inlandsche rubberboom moge misschien iets eerder in 'tap komen — hetgeen wij bovendien nog betwijfelen — maar in alle gevallen zal deze ook tal van jaren noodig hebben om tot wasdom te geraken.

Hoe is nu de loop der rubberconjunctuur?

Toen de auto hoe langer hoe meer terrein won, steeg de behoefte aan rubber. Men kon dit product niet uit den grond stampen en toen de vraag het aanbod overtrof, steeg de rubberprijs tot een hoogte, die geheel en al onevenredig was aan de productiekosten. De door de ondernemingen gemaakte winsten waren formidabel en alom plantte men nieuwe terreinen aan. Aan deze rubber rush deed een ieder mede, welke over terreinen kon beschikken; het Ned.-Indische gouvernement was daarin buitengewoon coulant en menschen, die niet het minste verstand van de rubbercultuur hadden en die bovendien geen serieuze bedoelingen erop na hielden, maar aan niets anders dachten dan om de concessies met een zoet winstje aan anderen over te doen, vroegen complexen aan, die in de honderden bouws liepen. Op

een gegeven moment kwamen deze nieuwe tuinen in volle productie en vanzelfsprekend bleek toen de productie-potentialiteit belangrijk grooter te zijn dan overeenkwam met de gestegen vraag en de voortschreiding van de auto. Het rubber-aanbod steeg met als gevolg drastische daling van de prijzen. Hieraan kwam in 1925 een aanpassing. Ten eerste bleef de auto zijn zegetocht voortzetten en ten tweede zorgde het Stevenson-plan voor een nivelleering tusschen vraag en aanbod. Zelfs leidde deze restrictie, welke niet door de Nederlandsch-Indische ondernemingen werd aanvaard tot een evenwichtsverstoring naar de zijde van de producenten met gevolg, dat opnieuw een koortsachtige „boom” ontstond.

Prijzen liepen opnieuw belangrijk boven de kostprijzen uit en opnieuw ontstond de neiging om het rubber-areaal te vergrooten. Intusschen had de landbouwkundige voorlichtingsdienst den inlanders op het profijt van een inlandsche rubbercultuur gewezen en daadwerkelijk had men de natives gesteund in deze richting, uitgaande van het overigens gezonde principe, dat, wil men den inlander uit het pauperisme verheffen, hem een cultuur moest worden opgedrongen, welke hij technisch zoowel als financieel kon beheerschen en waardoor hij niet meer, alleen afhankelijk was van de producten, dienstig voor de inlandsche markt. Men wilde hem een cultuur geven, die goede vooruitzichten bood en die hem bovendien niet meer afhankelijk maakte van de eigen koopkracht.

De logische consequentie hiervan was een wilde uitbreiding. Opnieuw werd na circa vijf à zes jaar het evenwicht verstoord; de jongste rubbercrisis is hiervan een duidelijk bewijs. Ditmaal was de expansie zóó groot, dat de rubberprijs vór beneden de f 0.10 per pond inzakte, een niveau, waarop geen enkele rubberonderneming winst kon maken, laat staan zijn normale afschrijvingen en reserveeringen kon doen. Ook nu schreed de rubberconsumptie minder sterk naar voren dan de rubberproductie; de auto werd weliswaar steeds populairder, maar de vermeerdering van de in gebruik zijnde auto's kon de rubber-lawine niet verwerken.

De fouten van het verleden, de ongebonden productie, waarbij men zich geen rekenschap wilde geven van de algemeene statistische positie, maar waarbij men zich slechts blindstaarde op eigen gewin, wreekten zich. Dat tóen het denkbeeld van restrictie opnieuw naar voren kwam, was begrijpelijk. De grootere ondernemingen, die zorg besteed hadden aan de perfectionneering van hun aanplant door het kweken van geselecteerd materiaal... die over uitgebreide en aaneengesloten arealen beschikten, waardoor zij de kosten per eenheid lager konden brengen dan hun minder fortuinlijke en minder vooruitziende collega's... en die bovendien een goed gevulde kas hadden, waren tégen restrictie in de veronderstelling, dat lage prijzen een natuurlijk saneringsproces zouden bevorderen. Tevens hoopten zij hun kostprijs op een gelijk niveau van dat der inlanders te brengen, waarbij zij dan het voordeel zouden behouden van hun beter product en hun relaties over de geheele wereld.

De strijd tusschen de voor- en tegenstanders van restrictie werd tenslotte door de Nederlandsch-Indische Regeering in de richting van geen restrictie beslecht, nadat een commissie was benoemd, die de Regeering in deze materie van advies te dienen had. De genoemde commissie kon niet tot overeenstemming komen; de voor- en tegenstanders van restrictie dienden ieder hun eigen nota in, terwijl geen deugdelijk plan kon worden geformuleerd om de contróle over een eventueele rubber-beperking ten opzichte van de natives efficiënt te kunnen uitoefenen. Dit werd voor Buitenzorg aanleiding om zich voorloopig niet aan eenige restrictie te wagen, alhoewel duidelijk te kennen werd gegeven, dat elk plan, waarbij de inlandsche rubberproductie afdoende zou kunnen

worden gecontroleerd, de ernstige aandacht van Buitenzorg zou hebben.

Het restrictie-looze tijdperk, dat daarna inging, heeft de zienswijze der groot-producenten niet bevestigd. De geringe onderhoudskosten, zonder dat de aanplant noemenswaardig te lijden had, maakten, dat de financieel zwakken, in stede van onder te gaan, krachtigen weerstand konden blijven bieden, terwijl het juist de inlanders waren, die ervan de dupe werden. De inlandsche productie daalde veel scherper dan die van de Westersche ondernemingen. Met dat al bleef de rubberprijs op een zeer laag niveau en de grooteren vroegen zich hoe langer hoe meer af, waarom zij de offers bleven brengen voor een denkbeeld, dat toch niet in vervulling zou kunnen gaan. Ook de vroegere tegenstanders van kunstmatige beperking hielden meer en meer over naar een wettelijke regeling, opdat de prijs weer een winstmarge zou laten, zij het ook, dat daardoor het leven van de concurrenten werd verlengd.

Het restrictie-vraagstuk is hierdoor in een nieuw stadium gekomen; naar verluidt zouden de Britten en de Nederlanders tot overeenstemming met elkander zijn gekomen, terwijl Indo-China zich nog niet gewonnen heeft gegeven om begrijpelijke redenen. Wanneer men een restrictie zou invoeren op basis der bestaande productie-potentialiteit, dan zou Fransch-Indo China geen gelegenheid hebben in de eerste jaren haar rubberproductie uit te breiden, terwijl die kolonie juist bezig is om in deze richting nieuwe welvaartsbronnen voor de bevolking te zoeken.

* * *

Wanneer men de geschiedenis van de rubbercultuur nagaat, dan bemerkt men een niet te ontkennen cyclus. Rubber volgt de ontwikkeling van den auto: in de eene fase is de auto de rubberproductie vooruit met gevolg krachtige stijging van den rubberprijs. Daarna onlogische uitbreiding van den aanplant, waardoor op een gegeven moment de productie van rubber de ontwikkeling van den auto vór vooruit is en waardoor de prijzen zoodanig dalen, dat men niets voor expansie voelt en zelfs tot drastische beperking van den tap overgaat met terugzending van een groot gedeelte der koelies, die men op hooge kosten heeft aangeworven. Waar de rubber circa zes à zeven jaar noodig heeft om tot den tapbaren leeftijd te komen, kan men in een periode van dezen duur geen noemenswaardige vermeerdering van de productie verwachten. De auto heeft dus voldoende tijd om de bestaande productie-capaciteit weer te absorbeeren en wanneer het accres maar voldoende is, zal er opnieuw een onvermijdelijke spanning tusschen consumptie en productie optreden, welke rubberplanters opnieuw in de verleiding zullen brengen om het areaal, zonder met elkander rekening te houden, op onlogische wijze op te voeren.

De prijzen van rubber zijn thans tot een noodpeil gedaald en de ondernemingen hebben niet alleen hun uitbreidingen stopgezet, maar ook een groot gedeelte van hun koelies naar huis gezonden, terwijl vele Europeesche tuingeëmployeerden hun ontslag hebben ontvangen. Sinds 1929 is er nagenoeg niets uitgebreid en mocht men daarmede in 1934 beginnen — vóór dien tijd is van expansie niets bemerkt — dan zal men eerst in 1940 een vergrooing kunnen krijgen van de bestaande productie-potentialiteit!

De destijds door den Minister van Koloniën ingestelde commissie, die dezen autoriteit van advies omtrent restrictie had te dienen, heeft enkele statistische gegevens gepubliceerd, o.a. van de productie-potentialiteit in 1935, wanneer alle bestaande tuinen in vollen tap kunnen zijn. Deze productie-potentialiteit wordt berekend op 1.305.000 ton. Nu geven wij gaarne toe, dat dergelijke berekeningen de werkelijkheid niet benaderen; wel echter mag men daarin een cijfer zien, dat voor een algemeene redeneering deugdelijk kan worden genoemd. Dit totaal is als volgt gespecificeerd:

	ton
Ned.-Indië (ondernemingen)	226.000
Ned.-Indië (bevolking)	350.000
Malakka	452.000
Ceylon	78.000
Britsch-Indië	15.000
Britsch Noord-Borneo	53.000
Fransch Indo China	36.000
Siam	30.000
Overige wereld en wilde rubber	65.000
	<u>1.305.000</u>

Over het eerste halfjaar van 1933 heeft Malakka 208.740 ton rubber tot verscheping gebracht; wellicht is de hierboven aangegeven productie-potentialiteit voor de Straits te laag genomen. In dezelfde periode echter bedroeg de uitvoer van plantagerubber uit onze Koloniën 72.394 ton, hetgeen belangrijk beneden het hierboven genoemde cijfer blijft (jaarproductie op basis eerste semester 1933 144.788 ton), terwijl de natives 42.097 ton (jaarbasis 84.194 ton) beduidend beneden de aangenomen 350.000 ton produceeren.

De genoemde productie-potentialiteit geldt vanaf 1935; voor 1933 wordt de productie geschat op ongeveer 820.000 ton en wanneer de rubberprijzen geleidelijk verder stijgen tot circa 20 cent per $\frac{1}{2}$ KG., mag voor 1934 een productie berekend worden van circa 1 miljoen ton. Voor 1935/40 geldt dan de norm, welke de hoogergenoemde commissie heeft meenen te mogen stellen, nl. van 1.305.000 ton. Voor ons betoog doet het er trouwens weinig toe of af, of deze productie te hoog gegrepen is dan wel te laag is geschat. Wij willen er mede in het licht stellen, dat gezien ons verder betoog over het verwachte verbruik in de komende jaren een spanning moet optreden ten voordeele van producenten, welke spanning haar oorzaak vindt in het feit, dat in deze periode de auto zich sneller zal ontwikkelen dan met de rubber mogelijk is.

Volgens het jaarverslag van de Internationale Vereeniging voor de Rubbercultuur zijn er in Amerika 26.275.000 auto's geregistreerd en in de overige wereld slechts 7.125.000 stuks, in totaal 33.400.000 eenheden, luxe-auto's, autobussen en trucks inbegrepen. Dit aantal toont een geringe vermindering bij 1929 en 1932 vergeleken, doch intusschen moet het aantal in omloop zijnde wagens weer beduidend zijn vermeerderd.

Personenwagens, vrachtauto's en bussen in bedrijf in duizendtallen..

	1933	1932	1929	1926
Amerika	26.275	28.146	29.333	24.066
Europa	5.499	5.586	4.219	2.669
Afrika	370	371	278	139
Azië	486	566	416	240
Australië	770	772	633	423
	<u>33.400</u>	<u>35.441</u>	<u>34.879</u>	<u>27.537</u>

Bij de auto-industrie heeft men met twee factoren rekening te houden; ten eerste de vraag van hen, die voor het eerst een auto gaan aanschaffen en ten tweede de z.g. vervangingsvraag, nl. het koopen van nieuwe auto's ter vervanging van de oude wagens. De auto heeft een betrekkelijk korten levensduur, die echter afhankelijk is van de mate van welvaart, welke er heerscht. In tijden van depressie zal men met zijn wagen langer doen, omdat men niet over de noodige middelen beschikt om een nieuwe te koopen. In perioden van bloei zal men spoediger een nieuwe car aanschaffen van wege de grootere rijdzekerheid en de vernieuwingen en verbeteringen, welke steeds worden aangebracht. De auto-maatschappijen zorgen wel, dat zij zooveel mogelijk met nieuwe types aan de markt komen om de auto-bezitters te verleiden, de nieuwe uitvindingen toe te passen. Kan men in normale tijden rekening houden met een looptijd van den auto van maximaal drie jaar, in depressie-perioden komt het voor, dat men zes à zeven jaar dezelfde wagen gebruikt. Vandaar, dat sinds 1929 de auto-productie in Amerika sterk is ingekrompen; het aan-

tal oude wagens, dat in Amerika de wegen onveilig maakt, is dan ook buitengewoon groot.

In de nieuwe wereld begint men eenigermate het verzadigingspunt te bereiken, wat het aantal wagens betreft, dat gekocht wordt door hen, die zich voor het eerst een auto aanschaffen. Daarentegen zal de vervangingsvraag belangrijk toenemen en wel in verhouding tot het totale aantal auto's, dat en route is. In de overige wereld daarentegen staat men nog voor ongekende mogelijkheden, zoodra de koopkracht der massa toeneemt. Buiten Amerika liepen er, zoodra reeds aangegeven, op het moment, dat de Internationale Vereeniging voor de Rubbercultuur haar statistieken publiceerde en die zij, wat de auto's betreft, wel zal geput hebben uit gegevens van het Amerikaansche automobiel-instituut, circa 7.125.000 wagens, een aantal, dat buitengewoon laag is. Waar de auto hoe langer hoe meer het transportmiddel van de toekomst wordt, zou het ons niet verwonderen, wanneer dit kwantum spoedig verdubbeld zal zijn. Ook in Amerika mag men op een jaarlijks acres van minstens een miljoen wagens rekenen, buiten de vervangingsvraag. Nemen wij aan, dat $\frac{1}{5}$ van het getal auto's in Amerika in 1934 vervangen zal moeten worden, mits de conjunctuur zich blijvend verbetert, dan zullen er in 1934 circa 6 miljoen wagens moeten worden gefabriceerd en afgeleverd.

Elke wagen wordt met vijf banden afgeleverd. Nemen wij per band een hoeveelheid rubber van 20 lbs., dan wordt per nieuwe wagen 100 lbs. rubber of $\frac{1}{22}$ ton rubber verbruikt. Dit kwantum is niet aan den hoogen kant. Verschillende vrachtauto's hebben banden, die heel wat meer rubber verslinden, terwijl sommige trucs massieve rubberbanden gebruiken. Voor de 6 miljoen nieuwe wagens is dan een hoeveelheid rubber noodig van ..... 280.000 ton

Nemen wij verder, dat gemiddeld genomen elke auto één keer in de drie jaar een nieuw stel banden noodig heeft, dan komen wij per auto per jaar tot een rubberverbruik van $\frac{1}{84}$ ton voor gewone auto's, doch voor vrachtauto's met massieve- dan wel ballonbanden beduidend meer, zoodat wij mogen aannemen, dat de 33.400.000 auto's verbruiken circa ..... 600.000 ,,

terwijl de andere industrie (fietsbanden etc.) aan rubber noodig heeft circa 200.000 ,,

1.080.000 ton

Of deze hoeveelheid juist is of niet, doet voor ons doel niets ter zake. Wél, of dit kwantum de werkelijkheid eenigszins benadert. Want wij wilden met deze cijfers in het licht stellen, dat in 1934 het verbruik de productie zal overtreffen, zelfs wanneer de inlanders hun productie krachtig zullen gaan uitbreiden. Neemt het auto-verkeer nét zoo krachtig toe als dit zich momenteel manifesteert, dan zal in de periode 1935/40 de consumptie van rubber de productie verre overtreffen. Indien op een gegeven moment het aantal wagens in de overige wereld is verdubbeld (hetgeen geen te optimistische veronderstelling is) en Amerika het aantal tot 30 miljoen heeft opgevoerd, dan krijgen wij bij een vervangingsvraag van 6 miljoen wagens en een nieuwe productie van 2 miljoen wagens volgens dezelfde berekening als hierboven een rubberconsumptie van méér dan 1.400.000 ton. De inlanders zullen dan 350.000 ton moeten produceeren om de maximale potentiële productie van 1.305.000 ton te kunnen bereiken en dan nog blijft er een belangrijk tekort, ongeacht geregenerateerde en synthetische rubber, waarop wij terugkomen.

De kans is dus groot, dat wij een nieuwe gunstige periode voor de rubbercultuur tegemoetgaan, zoodat restrictie niet noodig zou zijn. Integendeel, op een gegeven moment zal zelfs een productie-capaciteit van 100 pCt. onvoldoende blijken te zijn om aan de vraag te kunnen voldoen. Toch zijn wij voorstanders

van restrictie en wel om de volgende redenen. Ten eerste zal de noodzakelijke prijsstijging om de cultuur op een lonende basis terug te brengen, bij restrictie eerder komen dan zonder kunstmatige beperking. Nederlandsch-Indië heeft een opleving van de rubbercultuur uit sociale en economische overwegingen dringend noodig, nu de suiker noodwendig een saneering behoeft, waardoor de suikerproductie blijvend zal dienen te worden ingekrompen. Doch ten tweede vormt restrictie een samengaan der verschillende productie-landen en deze coöperatie zou kunnen leiden tot een overleg omtrent de uitbreiding, welke men aan het beplante areaal zal geven. Op deze wijze zou men in staat kunnen zijn om na 1940 een nieuwe rubbercrisis te vermijden of in allen geval te verzachten. Door juiste statistische gegevens, door internationaal overleg in zake aanpassing van productie aan consumptie, van te verwachten consumptie aan een oordeelkundige expansie, die eerst na circa 6 jaar tot de productie zal kunnen bijdragen, zal men regeland te werk kunnen gaan. In een dergelijke internationale regeling moet men de fouten van het Chadbourne-plan trachten te elimineeren door ook de landen erin te betrekken, die rubber verbruiken zonder dit product in noemenswaardige wijze voort te brengen of die in het geheel geen rubber cultiveeren. Ook moeten de landen worden saamgebracht, die mogelijkwijs rubber zouden kunnen produceeren en die dit zeker zullen doen, wanneer de prijzen een extra-winstmarge laten.

Wij zeiden reeds, dat rubber een cyclisch product is. Dat in de eene periode door krachtiger voortschrijding van het automobiëlverkeer de vraag niet door de productie kan worden bevredigd, terwijl er het andere moment een beduidend productie-surplus ontstaat. Het is de taak van die kunstmatige beperking en het daaruit voortvloeiend internationaal overleg om nivelleerend te werken.

Tenslotte willen wij een enkele opmerking maken over de geregenereerde rubber en eventueel synthetische rubber. De banden, welke uit geregenereerde rubber worden geproduceerd, staan in kwaliteit achter bij die uit nieuwe rubber verkregen. De banden echter kunnen goedkooper worden geleverd en de productie is lonend, zoodra de prijzen van ruwe rubber een bepaalden grens overschrijden. Deze grens is voor alsnog niet te bepalen, uit gebrek aan gegevens. Hieruit volgt, dat de rubberproducenten verstandig zullen doen om met een matige winst genoegen te willen nemen en niet het onderste uit den kan wenschen te verkrijgen. Hooge rubberprijzen mogen tijdelijk welkom zijn, op den duur leveren zij groot nadeel op. Ook hier kan onderling overleg veel ten goede opleveren, vooral, wanneer de Regeeringen waken voor een juiste en eerlijke uitvoering van hetgeen overeen gekomen is.

Over synthetische rubber kunnen wij weinig zeggen. Tot nu toe is het nog niet gelukt een synthetisch product te vervaardigen, dat tegen het natuurproduct kan concurreren. Doch elk moment kunnen wij voor een nieuwe vinding staan, welke de rubberverhoudingen grondig zullen kunnen doen veranderen. Wij hebben dit af te wachten; doch ook in het geval een chemisch gelijkwaardig product kan worden vervaardigd tegen een prijs, welke met het ruwe product kan concurreren, dan nog zal de pap niet zoo heet behoeven te worden gegeten als zij wordt opgediend. Immers de kunstzijde heeft de natuurzijde niet kunnen verdringen noch de wollen- en katoenen stoffen noemenswaardig weten te benadeelen. Er zal een verschuiving plaats vinden, doch tenslotte zal in dit geval een evenwichtsherstel moeten ontstaan, dat vlugger zal komen, naar gelang de motor zijn zegetocht, welke is ingeluid, krachtiger zal kunnen vervolgen, mits en hierop kunnen wij niet genoeg den nadruk leggen, producenten van natuurlijke rubber een verstandige prijzenpolitiek voeren.

A. G. H. VAN WOERDEN.

DE LOONFACTOR IN DE PRODUCTIEKOSTEN.

Wie de beide publicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek over den invloed van het arbeidsloon op den kostprijs der producten heeft bestudeerd of de artikelen heeft gelezen, welke naar aanleiding daarvan door den heer Dr. O. Bakker, die op het C.B.S. de dagelijksche leiding van het onderzoek had, in dit tijdschrift werden geplaatst¹⁾, zal met mij dankbaar zijn voor den belangrijken statistischen arbeid, die werd verricht. Immers door dit onderzoek heeft men een inzicht kunnen verkrijgen in de verhoudingen, welke er bestaan tusschen de verschillende factoren, die den prijs van een aantal belangrijke verbruiksartikelen bepalen.

Terecht heeft het C.B.S., zooals dat uit de vraagstelling van den Hoogen Raad van Arbeid volgde, den kostprijs van de producten gesplitst in een vijftal posten nl. loon (en salarissen); rente (event. met pacht), buitenlandsche materialen, afschrijvingen en overige onkosten. De binnenlandsche materialen en hulpstoffen zijn daarbij geheel opgelost in deze vijf factoren, waarvan de invloed dus een accumulatie is van de beteekenis dezer factoren in de verschillende productiestadia. Op deze wijze komt men dan tot een geaccumuleerde loonfactor in den kostprijs, die uiteraard voor de verschillende artikelen uiteen loopt, doch die voor de industriële producten in het algemeen gemiddeld op 50 à 60 pCt. gesteld kan worden.

De vraag van den Hoogen Raad van Arbeid kan aldus worden omschreven: Gegeven een bepaalden winkelprijs van een artikel, hoeveel Nederlandsch loon zit nu in dezen prijs geaccumuleerd? Op die wijze kan men bepalen, welken invloed een wijziging van het algemeene loonpeil in Nederland heeft op den prijs, die de consument voor het product betaalt.

Een andere vraag is echter: hoe is de verhouding van de kosten van den productiefactor arbeid ten opzichte van de kapitaalkosten. Dan gaat het niet om den uiteindelijke prijs van het product, doch om de productiekosten, de *bewerkingskosten*, die moeten worden aangewend om het ruwe materiaal of de ingevoerde halffabrikaten tot voor den consument geschikte producten te vervormen. De vraag zou dan moeten luiden: Welk deel van de bewerkingskosten, die in Nederland moeten worden gemaakt, bestaat uit loon en salarissen?

Het is duidelijk, dat de kosten van het buitenlandsche materiaal wel den prijs van het product aanmerkelijk kunnen beïnvloeden (zooals bijv. bij diamanten of gouden voorwerpen), doch dat deze kosten bij de bepaling van den loonfactor in de bewerkingskosten als een element van de vlottende kapitaalslasten moeten worden beschouwd en dus bij de berekening van den loonfactor in de bewerkingskosten geheel buiten beschouwing kunnen blijven.

Gezien de vraagstelling heeft het C.B.S. deze wijze van berekening der loonfactor niet toegepast, doch dank zij de specificatie der verschillende posten is het mogelijk uit de gegevens der publicatie ook deze berekening te maken. Dit kan het gemakkelijkste geschieden door de verhouding te berekenen tusschen de beide posten loon en rente. De buitenlandsche materialen vallen daarbij, zooals hierboven werd betoogd, geheel weg, terwijl het verschil, dat door oplossing van de posten afschrijving en overige kosten in de verhouding loon en rente zou worden gebracht, wordt verwaarloosd. Men mag toch aannemen, dat de geaccumuleerde loonquote in deze beide posten weinig zal afwijken van de voor de verschillende artikelen gevonden quota, zoodat, aangezien de gezamenlijke invloed van deze beide nog onopgeloste posten slechts 10 à 20 pCt. is, ze nimmer een principiële

¹⁾ Zie Economisch-Statistische Berichten van 30 Augustus en 27 September jl.

wijziging in de verhouding loon en rente meer kunnen brengen.¹⁾

In het onderstaande staatje hebben wij voor een aantal in de publicatie genoemde artikelen, in de eerste vijf kolommen de door het C.B.S. berekende procentuele verhouding der vijf factoren vermeld en daarna berekend de verhouding tusschen de posten loon en rente, waarbij de som van loon en rente = 100 is gesteld.

Uit deze tabel blijkt, dat de loonfactor in de industriële bedrijven 80 à 90 pCt. uitmaakt van de totale bewerkingskosten. In de landbouwbedrijven is deze loonfactor aanmerkelijk geringer in verband met den invloed van de pacht; bij enkele nauw met den landbouw in verband staande industrieproducten als brood, en suiker nadert de loonfactor weer 80 pCt.

Deze verhouding tusschen loon en kapitaalkosten komt ook goed overeen met de Amerikaansche berekeningen, welke daarover zijn gemaakt en waarvan Dr. P. Lieftinck in zijn proefschrift²⁾ melding maakte. Volgens deze cijfers kwam in 1925 in de Ver. Staten van Amerika van het totale inkomen 87,8 pCt. uit loon en 12,2 pCt. uit bezit en winst. Ook de Zwitsersche industrieel Dr. Sulzer, kwam aan de hand van een onderzoek van 8 jaar bij de groote machinefabrieken in Zwitserland op een verhouding loon : rente = ongeveer 7 : 1, terwijl wij tenslotte mogen herinneren aan de beschouwingen van den heer Matthijssen in het Volk van 19 Januari 1932, waarin deze op grond van de cijfers van „Werkspoor” en de Ned. Scheepsbouw Mij. tot de conclusie komt, dat ongeveer 90 pCt. van de netto-opbrengst van de nijverheidsbedrijven aan de arbeidersklasse toevalt.

Het is een groote verdienste van het belangrijke onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek, dat het mogelijk gemaakt is deze verhouding ook voor een aantal andere bedrijven te berekenen en te bevestigen.

B. BÖLGER.

¹⁾ Het C.B.S. komt voor deze posten ook tot een loonquote van 50 en 60 pCt.

²⁾ „Moderne Structuurveranderingen der industrie in de Vereenigde Staten van Amerika” (besproken in E.-S. B. van 13 April 1932 door Prof. Ir. Is. P. de Vooy).

RONDON HET HUURVRAAGSTUK.

Het Bestuur van den Nederlandschen Bond van Huis- en Grondeigenaren en Bouwondernemers heeft onlangs een enquête ingesteld naar den toestand in de particuliere huizen-exploitatie in verschillende plaatsen in ons land. Daarbij werd allereerst gevraagd in welke mate veranderingen in de huurprijzen van particuliere woningen kunnen worden geconstateerd; verder werd gevraagd naar het leegstaan van woningen, naar huurachterstand en naar het voorkomen van verhuizing, samenwoning en onderverhuring.

Uit de thans ter beschikking gekomen gegevens blijkt, dat het verschijnsel van huurdaling zoowel in de groote steden als in de kleinere valt waar te nemen. Deze huurdaling is vooral belangrijk voor de hogere huren, maar geldt toch ook, zij het in mindere mate, voor de woningen van lagere huurprijzen.

Ten aanzien van het leegstaan van woningen wordt uit de meeste plaatsen bericht, dat het aantal leegstaande woningen, vooral wat de duurder woningen aangaat, niet gering is. In sommige gemeenten, zooals 's-Gravenhage, komen ook in de laagste huurklasse veel leegstaande woningen voor.

In de meeste gemeenten en vooral in de grotere steden, blijkt er veel huurachterstand te zijn. Alleen ten aanzien van het voorkomen van verhuizing, samenwoning en onderverhuring loopen de gegevens meer uiteen. Wel wordt uit de meeste plaatsen gemeld, dat er abnormaal veel wordt verhuisd. Maar samenwoning en onderverhuring vinden alleen in de grootste steden meer dan vroeger plaats. Daarbij werd de vraag of ook minderwaardige woningen worden betrokken vrijwel algemeen ontkennend beantwoord.

De uitkomsten van deze enquête geven als totaalindruk, dat de toestand in het huizen-exploitatiebedrijf verre van gunstig is. Dat het niet onnoodig is hierop eens de aandacht te vestigen blijkt wel uit de omstandigheid, dat het Bestuur van het Nederlandsch Instituut voor Volkshuisvesting en Stedebouw zich onlangs heeft gewend tot den Minister van Sociale Zaken met het verzoek een aantal maatregelen te nemen, o.a. bevordering van den aanbouw van woningen van bescheiden huur, teneinde verdere huur-

Bedrijf of Artikel. ¹⁾	Procentuele samenstelling van den kostprijs					Loon + Rente — 100	
	Loonen	Rente (en pacht)	Materi- alen	Afschrij- vingen	Overige onkosten	% Loon	% Rente
Akkerbouw kleistreken.....	43	29	10	5	13	60	40
Tarwe 1931/31.....	40.1	36.6	6.4	5.1	11.8	52	48
Suikerbieten 1930/31.....	48.8	25	15	3	8.2	66	34
Veenkol. landbouw.....	40	28	22	3	7	59	41
Fabriksaardappelen 1930/31.....	37.2	28.5	21.8	3	7.5	58	42
Melkveehoudersbedrijf.....	31	32	20	9	8	49	51
Varkenshouderij.....	10	5	80	1	4	67	33
Tuinbouw.....	46	24	16	4	10	66	34
Boter in handen consument 1931.....	40.2	25.8	12.8	9.3	11.9	61	39
Aardappelmeel af fabriek.....	41.4	23.6	13.5	8.7	12.8	64	36
Brood in h. consument '31.....	47.3	15.3	21.3	5.8	10.3	76	24
Suiker in h. consument '31.....	51.2	15.8	7.2	12.5	13.3	77	23
Varkensvleesch, voedsel gekocht '31.....	30.9	8.9	44.1	4.3	11.8	78	22
Idem voedsel zelfs ged. geproduceerd '31.....	35	13.6	33.9	4.8	12.7	72	28
Groenten in h. consument '31.....	53.4	19.5	8.7	5.4	13	73.5	26.5
Woningbouw 1929.....	55.2	3.8	34.3	2.1	4.6	94	6
Steenbakkerijen '31.....	57.7	9.9	15	6.4	11	85	15
Houtzagerijen '31.....	14.9	4.8	72	2.2	6.1	76	24
Boek af winkel '31.....	58.5	13.6	8.9	5.1	13.9	81	19
Boekdrukkerijen '31.....	65.9	9.8	5	11.5	7.8	87	13
Boekbinderijen '31.....	54.9	6.3	25.1	5.5	8.2	90	10
Overhemd af winkel alle garens en weefsels							
Ned. '31.....	56.2	11.8	12.1	7.1	12.8	82.5	17.5
Schoenen af fabriek '31.....	37.6	4.6	48.1	3.3	6.4	89	11
Schoenen af winkel '31.....	40.4	8.5	37.6	4	9.5	82.5	17.5
Verbrandingsmotoren '31.....	53.1	11.9	10.4	10.7	13.9	82	18
IJzeren sleepschip '31.....	48.3	5	34.8	4.9	7	90.5	9.5
IJzeren motorschip '31.....	51.3	6.4	31.8	4.4	6.1	89	11

¹⁾ Voor de artikelen: heerenconfectie-costuum en sigaren kon de hier gegeven splitsing der kosten in vijf factoren, in verband met de noodzakelijke geheimhouding, niet plaats vinden.

daling te verkrijgen. De gevolgen daarvan voor het particuliere huizen-exploitatiedrijf heeft men daarbij zonder meer niet onder het oog gezien.

Naar gebleken is, heeft ook voor de lagere huurklassen reeds een niet onbelangrijke huurdaling plaats gehad. Velen gaat deze huurdaling echter nog niet ver genoeg. Men redeneert dan, dat, daar alle verbruiksartikelen in prijs zijn gedaald, de huren in dezelfde mate moeten worden verlaagd, teneinde te voorkomen, dat het deel van het inkomen, dat een arbeidersgezin aan huur besteedt, in percenten uitgedrukt toeneemt. Het is echter niet duidelijk, waarom het percentage van het inkomen aan huur besteed, niet zou mogen toenemen. Integendeel is het volkomen logisch, dat dit percentage stijgt, wanneer de uitgaven voor allerlei levensbenodigdheden, als kleding en voeding, sterker dalen dan het inkomen. En het is dus niet geoorloofd op grond van het feit, dat de huren van volkswoningen niet in dezelfde mate zijn gedaald als het inkomen van de arbeidersgezinnen, van de Regeering maatregelen te vragen, die ten doel hebben een verdere huurdaling te forceeren.

Men mag zelfs de vraag stellen, of de huurdaling, die reeds heeft plaats gevonden, niet te ver is gegaan. De gemiddelde huiseigenaar in ons land heeft zijn bezit hypothecair bezwaard. Indien hij nu van elke 10 gulden huur, die hij ontvangt, 4 gulden overhoudt na betaling van lasten, onderhoud en hypotheekrente, beteekent een huurvermindering van 10 pCt. voor hem een inkomstenvermindering van 1 gulden op elke 4 gulden, dus van niet minder dan 25 pCt. Daar komt nog bij, dat de lasten in vele gevallen zijn vermeerderd door verhooging van straatgeld en zelfs, zoals in Amsterdam, invoering van een brandassurantie-belasting. Een nog verder gaande huurdaling zou dan ook voor vele huiseigenaars ernstige gevolgen kunnen hebben. En niet alleen de belangen van de huiseigenaars zijn hiermede gemoeid, ook de hypothecaire crediteuren en de pandbriefhouders hebben gevaren te duchten van een totale ontwrichting van de huizen- en woningmarkt. Men vergete niet, dat de prijsvorming van woningruimte zeer onelastisch is en een blijvend overschot aan woningen tot een onevenredig sterke huurdaling moet leiden.

Indien de verbeterde techniek van het bouwen oorzaak was van snelle vermeerdering van woningruimte, zou dit misschien voor huiseigenaars en pandbriefhouders ernstige gevolgen kunnen hebben, zonder dat daartegen veel te doen zou zijn. Iets geheel anders wordt het echter, wanneer de overheid huurverlaging gaat forceeren en woningbouw gaat bevorderen en daardoor kunstmatig een teveel aan woningen in het leven roept. En daarbij nog wel gebruik maakt van belastinggelden, die voor een niet onbelangrijk gedeelte door huiseigenaars moeten worden opgebracht, of credietgaranties verstrekt, steunend op de mogelijkheid de ingezetenen en daarbij al weer niet in de laatste plaats de huiseigenaars belastingen op te leggen.

Reeds heeft dit alles op groote schaal plaats gevonden in een stad als Amsterdam, waar tal van woningbouwverenigingen haar leden het voordeel hebben kunnen bezorgen van een goedkope woning, dank zij door de overheid gegeven steun, speciaal in den vorm van gemeentelijke credietgaranties. Hierdoor zijn de belangen van de huiseigenaars reeds belangrijk geschaad. Nu vele huiseigenaars in moeilijkheden zijn gekomen of dreigen te komen is er echter alle aanleiding niet op dezen weg voort te gaan.

Er is nog een andere reden waarom bevordering van huurdaling van overheidswege thans minder dan ooit op haar plaats is. De Regeering is in dezen tijd tal van bedrijven te hulp gekomen met maatregelen, z.a. invoerbelemmering e.d., die ten doel hebben de ondernemers in die bedrijven te beschermen tegen

een voortgaande prijsdaling. En thans zou men de moeilijkheden voor de ondernemers in het huizen-exploitatiedrijf kunstmatig verergeren door de prijsdaling van het speciale product van deze ondernemers, immers van de woningen, nog eens extra te forceeren. Een dergelijke differentiële behandeling van, hoewel op verschillend gebied werkzame, toch gelijkgerechtigde ondernemers zou wel zeer inconsequent zijn. En het is te verwachten, dat dit meer erkenning zal vinden nu de positie van den huiseigenaar den laatsten tijd zooveel moeilijker is geworden. De hierboven vermelde enquête naar den toestand in de particuliere huizen-exploitatie, waarbij gebleken is, dat deze toestand niet gunstig is, zal daartoe zeker kunnen bijdragen.

Dr. G. IUBBERS.

NEDERLANDSCH-INDIË EN DE GOUDEN STANDAARD.

Mr. W. J. L. van Es schrijft ons:

Met groote belangstelling, deels met instemming, las ik het artikel van den heer Hulshoff Pol. Ik kan hem echter in zijn slotsom, dat de gouden standaard voor Indië de voorkeur verdient, niet volgen. De reden voor mij ligt in een andere visie op dien standaard zelf, zijn rol in het jongste verleden, zijn rol voor de toekomst.

Hij heeft een groot gebrek, doordat een nuttelooze bij-functie van goud, nl. „dekking” te zijn voor bankpapier etc., zijn hoofdfunctie van vrijen standaard, heeft overwoerd. Juist daardoor en daardoor al-léén, wordt de plotselinge waardeinstijging na 1929 verklaarbaar.

Aldus steeg het van „normaal” tegenover den anderen, echten standaard, het zilver (waardeverhouding 1902, 1914, 1929), tot 200 pCt., veroorzakend, *uitsluitend* in de goudwereld, een prijsval van goederen tot 40 pCt. van 1925.

Daarvan scherp te onderscheiden zijn de andere oorzaken, die aan de goederen en crediet-zijde lagen. waardoor vele goederen nog lager zakten. Het diepst was deze secundaire prijsdaling bij die, welke door handelsbelemmeringen etc. geheel uit het evenwicht kwamen, en bovendien een verminderden omzet kregen (vooral eindproducten enz., maar ook bijv. boter in Nederland). Dit verschil van invloed op de *prijsvorming* valt duidelijk af te lezen door vergelijking met den anderen standaard, het zilver.

Bij zilver bestaat een vrije markt, bestaat geen storende bovenbouw. Crediet-inflatie of deflatie speelt daar geen rol. De paniek van Juli 1931 heeft niet den minsten invloed gehad. Vrije markten bestaan ook voor grondstoffen, in mindere mate voor koloniale waren. Maar op hen heeft crediet-inflatie en deflatie wel invloed. Toch is, dit blijkt, die invloed overschat. Erger is de invloed van handelsbelemmeringen bijv. bij tarwe of boter. Wij kunnen het nauwkeurig aflezen:

Indexcijfers E.S.B.	1925	1929	1931	1933		
Goudwaarde.			Febr.	Juli	Nov.	11/9
zilver	100	76	40	41	45	37.5
grondst.	100	82	53	46	42.2	36.9
kol. prod.	100	85	50	50	42.3	34.8
tarwe (Man.) ..	100	71	33	31	34	29.7
boter	100	89	72	57	50	27.3

Hieruit blijkt, dat herstel van vrijhandel geenerlei invloed zal hebben op den *prijs* van koloniale producten, grondstoffen, dan in lichte mate, boter en tarwe kunnen tot ongeveer 40 stijgen. Wel zal hun aller *gewichtsomzet* vermeerderen. De prijs wordt bij de laatste twee o.a. beïnvloed door Australische tarwe en boter, met de thans *normale* valuta in Australië. Dit nauw verband tusschen wereldmarktprijs en zilver, dat steeds bestaan heeft, is tijdelijk, tusschen 1925 en 1931, door crediet-inflatie der goudwereld even verbroken geweest, maar hersteld na Juli van dat jaar. Herstel van „vertrouwen” zal echter, hoopt men, goud naar beneden laten komen. Onjuist. Vertrouwen is iets subjectiefs. De goudnood, gepaard

aan den wettigen eisch van „dekking” iets objectiefs. Duitschland alleen heeft ongeveer 2 milliard mark goud nodig voor „dekking”, eer het „verzadigd” is. Anderen navenant. En de cijfers van het goudgebrek, nu o.a. twee milliard Dollars aan goldbills in de „dekking”, met hun stelsel te gronde zijn gegaan, omdat het niet deugde, laten een lacune, die pas na jaren door goudproductie aangevuld kan worden.

Wij beleven nu sedert 1931 de vijfde goudrijzing, af te lezen uit zilver. Over de oorzaken: internationale politiek, valuta-egalitatie fondsen etc., hebben onze moederlandsche of koloniale autoriteiten geen macht. Men mag niet op goud bouwen. Laat men niet in de fout van Koning Knut vervallen, te meenen, dat men de golven der zee kan verbieden te rijzen.

Beseft men dit alles, dan is loslating, tijdelijk, van goud, een volstreekte eisch. En dan is een daling noodig tot 50 pCt. Men ziet het aan Australië en Japan, die wel, aan Engeland en de Ver. Staten, die niet uit de economische depressie zijn.

Het betoog van den heer H. P. geeft nog aanleiding tot bijzondere opmerkingen, waarbij ik zijn paragrafen volg.

a) Een val tot 50 pCt. is dus geen schrikbeeld, maar noodig. Een valuta-egalitatiefonds lijkt voor Indië, dat méér uitvoert dan invoert, niet noodig. Wel beteugeling van speculatie, vooral van de zijde van den importhandel, die zich vol zou willen koopen.

b) De deflatie der goudlanden is dus slechts voor een zeer gering deel *gevolg* van verlies van vertrouwen. Het verlies van vertrouwen zelf gevolg van den onwederstaanbaren val der prijzen, gevolg van een defect van den standaard.

c) De heer H. P. wil aannemen, dat wel de importartikelen door muntcorrectie zullen stijgen, maar dat de exportartikelen door de prijsstijging een nieuwe overproductie zullen beleven. Dit mag voor rubber gelden, zoolang de rest der wereld nog niet gezond is, maar geldt niet voor de massa. Daar ook onze officiële instanties, blijkens de Millioenennota, vreezen, dat daarna nieuwe moeilijkheden ontstaan, wijs ik er met nadruk op, dat de prijsval van 1925—1933, slechts een optische illusie is, veroorzaakt door den standaard, *maar dat er een wereldmarktprijs bestaat*, die voor tarwe, dat geheel verknoeid is, nog 70 pCt. is van normaal, ja wellicht was tarwe in 1925 objectief te hoog. Zoo zal suiker, thans, met verlies, slecht verkoopbaar tegen 5½ dure goud-guldens, dan een vasten marktprijs hebben van f 11.—. Men kan dien tijdelijk verlagen tot f 8, en dan met winst de oude, met dure guldens geproduceerde voorraden ruimen. Daarna heeft onze suikerindustrie volkomen „levenskans” op een prijsbasis van wederom ongeveer 11 gulden.

d) Overheidssalarissen, die in 1929 veel te hoog waren, zullen niet hersteld worden. De bevolkingsloonen zullen stijgen. Maar wij zien, dat deze aan vrije economische wetten gehoorzamen, zoodat zij verband blijven houden met de arbeidsmarkt en de welvaart.

e) Ook de bevolking heeft muntcorrectie nodig, daar zij thans versmacht onder hooger belastingdruk, werkloosheid, etc.

f) De opperstructuur in Indië, o.a. hypotheekwezen, banken, hebben dringend behoefte en *recht* op herstel van valuta-waarde.

g) Accoord, dat Indië, al houdt het een schuldenlast in goudguldens, bij welvaart, dezen beter dragen kan.

h) Toch vreest de heer H. P. verlies van „vertrouwen”. Men wantrouwt een debiteur, die voor bankrout staat, niet wie welvaart tegemoet gaat. Zie naar Frankrijk sedert de „muntvervalsching” van 1927.

Dat velen, ook bij volkomen besef van de waardeverandering van goud zich daaraan blijven vastklam-

pen, spruit derhalve m.i. voort uit een onvoldoende waardeering der feiten. De standaard deugt niet in beginsel. Hij heeft de grondeigenschap voor een echten standaard verloren. Gehandhaafd uit atavistisch „metallisme”, is er door bankiers een bovenbouw gemaakt, die hem kan doen schommelen. Maar tegelijk is er uit onkunde een blinde darm aan ontstaan, de „dekking”, die sedert 1873 meer en meer alle goud heeft opgezogen, ten nadeele van zijn hoofdfunctie „standaard” te zijn. Een standaard eischt een vrije, beschikbare reserve, en deze was er in 1928 *reeds niet meer*, als men de goldbills niet medetelt.

Daarbij komt veel wetenschappelijke onzekerheid. Men heeft nog niet voldoende inzicht in den standaard zelf, men loochent zijn gebreken. Men wil niet zien, dat een sterke waardeverandering heeft plaats gehad. Al erkent men die, zoo heeft men nog niet voldoende inzicht in haar invloed op de economische structuur van een maatschappij, die vastzit aan starre loonen, lasten, credieten op langen termijn, etc. De invloed van zulk een waardeverandering op de prijsvorming van vrije goederen, is niet voldoende onderzocht. Men mist inzicht in de belangen tegenstelling van internationaal georiënteerd, thans in liquide Nederlandsche goudguldens „gevlucht” kapitaal, en het nationaal georiënteerde, dat door die speculatie in guldens, omdat zij goud zijn, zijn productiviteit verloor. Men overschat den invloed van muntcorrectie op de relatieve waarde van „sparmiddelen-kapitaal”, of op de loonen, doordat men niet onderkent, dat onze gulden twee soorten koopkracht heeft. Zoo dreigt de Nederlandsche Natie, van alle zeeën en landen verdreven, tot pauperisme te vervallen, onder een looden druk van „renteniers” en hun mentaliteit.

Daarbij komt de vraag, tot hoever muntcorrectie behoort te gaan, en in welk tempo. De theoretische „val” moet gaan tot 50 pCt. van de huidige goudwaarde. Maar dit cijfer is geen absoluut vaststaand cijfer, omdat goud schommelt. Het tempo verdient nadere overweging. Australië deed er vanaf Juli 1929 zeventien maanden over, om de eerste 20 pCt. geleidelijk te vallen. De volgende 30 pCt. viel het met het Engelsche Pond in één maand. Geleidelijke langzame daling, zou theoretisch het best zijn. Maar de nood is zoo hoog, dat de eerste 30 pCt. wel in een kordaten sprong genomen moeten worden. Maar dan geen Montagne Russe zooals Roosevelt toeliet.

Summa summarum: Ook voor Indië beteekent behoud van den standaard: toegeven aan een idee fixe, waaraan men, voornamelijk uit onwetendheid, reeds vijf jaar de welvaart van Indië en moederland heeft geofferd, thans zelfs noodzakend tot afbraak van het overheidsorganisme, Indië economisch en militair weerloos makend nabij een politiek stormcentrum.

MEERDERE FEITEN OVER DEVALUATIEPOLITIEK EN EXPORT- EN IMPORTMOGELIJKHEDEN.

De heer C. Kool schrijft ons:

In zijn artikel in Economisch-Statistische Berichten van 20 September jl. uit Dr. J. G. Stridiron tenslotte den wensch, dat het Nederlandsche bedrijfsleven zich bezinnen zal en dat het dit zal doen op grond van feiten. Hij geeft in genoemd artikel o.m. een statistische analyse eenerzijds van den export uit landen met gedeprecieerde valuta, anderzijds van dien uit goudlanden en bouwt daarop een verdediging voor, — zooals hij het noemt — „een wegvluichten uit de club der goudlanden”.

Nu moet het mij van het hart, dat bij een eenigszins vollediger analyse der beschikbare gegevens de conclusie van den heer Stridiron wellicht anders zou hebben geluid, althans minder verzekerd zou zijn geweest.

„Facts and facts only”, zeker, maar dan ook vol-

doende feiten. In dit verband zij gezegd, — dit is mijn eerste bezwaar tegen zijn artikel —, dat het mij verwonderd heeft, dat de import niet mede besproken werd, want „het” Nederlandsche bedrijfsleven heeft eveneens een groot belang bij een documentatie omtrent den import met betrekking tot het valutavraagstuk.

Uitgaande van het systeem van Dr. Stridiron, zijn groepeerings handhavende en mij ook op maandgemiddelden baseerende, heb ik gemeend, naast de door hem berekende gegevens, den *import* te moeten vaststellen en ben daarbij tot enkele verrassende uitkomsten gekomen.

Bezien wij het eerst tabel I.

Tabel I. In duizenden (in lands valuta.)

Landen met (in goud) gedeprecieerde valuta	Export			Import		
	'27-28-29 3	1932	%'32v. vorig. kolom	'27-28-29 3	1932	%'32v. vorig. kolom
1 ^o Engeland	60.056	30.428	50.7	91.160	54.352	59.8
Br.-Indië	269.907	112.736	51.-	207.826	110.682	53.3
Australië	10.221	7.841	76.7	11.421	4.257	37.3
N.-Zeeland ..	4.343	2.915	67.1	9.771	6.005	61.5
Zweden	138.988	78.950	56.8	140.970	96.239	68.3
Noorwegen ..	58.017	46.744	80.6	84.483	56.892	67.3
Denemarken .	127.977	90.095	70.4	137.230	90.885	66.2
Finland	527.761	385.903	73.1	594.450	286.454	48.2
Portugal	78.478	65.982	84.	218.605	142.321	65.1
2 ^o Argentinië ..	83.822	47.219	56.3	70.986	30.663	43.2
Brazilië	318.747	211.394	66.3	291.553	126.558	43.4
Mexico	50.466	25.391	50.3	30.178	15.076	50.-
3 ^o Japan	164.494	113.484	69.-	177.795	115.273	64.8

Rekenkundig gemiddelde der indexcijfers.

Supgroep 1 ^o	66.8	56.7
„ 2 ^o	57.6	43.9
„ 3 ^o	69.-	64.8
Tot. subgroepen.	64.7	55.-

Bijna zonder uitzondering is voor de landen met gedeprecieerde valuta de daling van den export minder hevig geweest dan die van den import, hetgeen ook in de totaal-percentages duidelijk tot uiting komt: de export in 1932 is, vergeleken met het gemiddelde der jaren 1927, 1928 en 1929, bijna 10 pCt. minder gedaald dan de import. Dit stemt overeen met de opvatting, dat depreciatie als een exportpremie werkt. Laten wij ons echter hoeden voor de meening, die onwillekeurig zich bij de tegenstelling van deze twee groepen opdringt, dat de wereldhandel geheel of zoo goed als geheel gedekt wordt door de in tabel I en II opgenomen landen.

Aan de hand van het „Statistical Yearbook” van den Volkenbond valt het percentage, dat de landen van tabel I en II van den wereldhandel uitmaken, vast te stellen op respectievelijk ongeveer 30 pCt. en 45 pCt. Waar echter, met uitzondering van Canada, Rusland en China de tabellen wel de voornaamste landen omvatten, mag het niet onmogelijk worden geacht, dat, tegenover de aangetoonde positie van export en import bij de landen met gedeprecieerde valuta, juist de omgekeerde verhouding moet bestaan bij de goudlanden, m.a.w. dat de hoogere export der landen van tabel I een hooger import der goudlanden moet teweegbrengen en dat de lagere import der landen van tabel I een lagere export der goudlanden moet beteekenen.

Richten wij in dit verband ons oog op tabel II.

Inderdaad de tegenstelling bestaat, echter niet in die mate, welke oppervlakkig zou worden verwacht. *Verwacht kon worden een aanmerkelijk sterkere divergentie der export- en importpercentages van de goudlanden.*

En hierbij wil ik dan een tweede bezwaar ontwikkelen, (dat trouwens in even sterke mate voor de door mij opgevoerde tabellen geldt): de heer Stridiron houdt in zijn becijferingen geen rekening met prijsdaling in het algemeen, noch met een sterkere

Tabel II. In honderdduizenden (in lands valuta.)

Goudlanden	Export			Import		
	'27-27-29 3	1932	%'32v. vorig. kolom	'27-28-29 3	1932	%'32v. vorig. kolom
1 ^o België	2.480.3	1.235.0	49.8	2.682.8	1.354.9	50.5
Duitschland ..	951.5	473.1	50.-	1.157.7	388.9	33.6
Frankrijk	4.373.3	1.641.1	37.8	4.507.5	2.485.5	54.3
Italië	1.261.8	567.6	45.-	1.776.7	688.1	38.7
Nederland	163.2	76.5	43.2	221.8	108.2	48.8
N. O.-Indië	129.8	45.6	35.2	83.7	30.7	36.7
Polen	217.7	90.3	41.5	260.1	71.8	27.6
Roemenië	2.610.8	1.387.9	53.1	2.656.1	996.1	37.5
Tsjechoslov. ..	1.716.4	611.4	35.6	1.585.0	621.8	39.2
Zwitserland ..	173.9	66.7	38.4	224.8	146.9	65.3
2 ^o U.S.A.	415.2	131.4	31.6	349.4	110.9	31.7
Zuid-Afrika ..	4.0	1.6	39.8	6.1	2.6	42.4

Rekenkundig gemiddelde der indexcijfers.

Subgroep 1 ^o	43.-	45.3
„ 2 ^o	35.7	31.9
Totaal subgroepen	41.7	45.-

prijsdaling der grondstoffen en landbouwproducten vergeleken met industriële producten en met de ongelijke verdeeling dezer hoofdgroepen over de verschillende landen. Onderschatten wij dit bezwaar niet. Een daling van den export in geld kan gepaard gaan met een quantitative stijging (en dus met grotere bedrijvigheid); een even-sterke daling bij een hoofdzakelijk grondstoffen-exporteerend land als bij een land, dat in hoofdzaak industrieproducten exporteert, mag niet leiden tot de conclusie, dat in beide landen de bedrijvigheid even sterk is afgenomen.

Keeren wij nu terug tot de tabellen. Verrassender nog dan bij tabel I en II wordt het beeld, wanneer wij ook de gegevens voor het eerste halfjaar van 1932 en 1933 vergelijken.

Tabel III. In duizenden (in lands valuta.)

	Export (Jan. t/m Juni)			Import (Jan. t/m. Juni)		
	1932	1933	'33i.% v. 1932	1932	1933	'33i.% v. 1932
1 ^o Engeland	31.160	29.207	94.-	55.167	49.415	89.6
Br. Indië	113.446	115.945	102.2	114.322	96.959	84.8
Australië	8.149	8.305	102.-	3.632	4.174	114.9
N. Zeeland ..	3.529	3.845	109.-	1.945	1.998	102.7
Zuid Afrika .	1.489	1.722	115.7	2.598	3.483	134.1
Zweden	69.795	72.349	103.7	92.822	84.343	90.9
Noorwegen ..	44.410	43.675	98.3	55.590	52.547	94.5
Denemarken .	87.211	91.530	105.-	93.852	92.652	98.7
Finland	318.251	324.057	101.8	225.813	276.184	122.3
Portugal	57.775	60.888	105.4	147.371	200.641	136.1
2 ^o Argentinië ..	55.552	42.553	76.6	29.680	31.590	106.4
Brazilië	244.772	218.580	89.3	136.509	165.615	121.3
Mexico	28.244	23.505	83.2	13.019	15.572	120.-
3 ^o Japan	89.986	135.161	155.4	132.586	166.292	125.4

Rekenkundig gemiddelde der indexcijfers:

Subgroep 1 ^o	103.7	108.7
„ 2 ^o	83.-	118.7
„ 3 ^o	155.4	125.4
Tot. subgroepen	103.-	112.4

Hoogst opmerkelijk is dan zeker, dat de bordjes verhangen zijn voor het totaal en voor de helft der landen met gedeprecieerde valuta afzonderlijk.

Zooals reeds door den heer Stridiron was aangevoerd, is de totaal-export dezer landen in de eerste zes maanden van 1933 vergeleken met de eerste zes maanden van 1932 met 3 pCt. toegenomen. *Wat echter niet verwacht was, de totaal-import, die volgens tabel I sterker gedaald was dan de export, is nu meer dan deze opgelopen, nl. met 12.8 pCt.* En dit is niet toe te schrijven aan twee of drie, doch vertoont zich in zeven van de veertien landen, terwijl onder de overige landen nog enkele zijn (Engeland, Britsch-Indië en Zweden), wier invoerpercentage in 1932 minder was gedaald (zie tabel I) dan het overeenkomstige uitvoercijfer.

Weliswaar iets gestegen export, doch aanmerkelijk

sterker gestegen import: het lijkt erop, dat de depreciatie zelve een frontverandering heeft ondergaan en een importsubsidie geworden is! Ik meen te mogen verklaren, dat afgewacht dient te worden, — tot te zijner tijd verdere gegevens beschikbaar zijn —, of niet met de depreciatie het Trojaansche paard is binnengehaald. Immers het begint er op te lijken, dat de lagere import van 1932, overgecompenseerd zal worden door een hooger import nà 1932.

Enkele verdere gegevens, die de hier aangewezen tendens onderstrepen, zijn echter reeds bekend. Ontleenen wij nl. aan het Septembernummer van het „Monthly Bulletin of Statistics” de importcijfers voor zoover deze betrekking hebben op de landen met gedeprecieerde valuta en over Juli en Augustus jl. gepubliceerd zijn, dan zien wij (tabel IV), dat bij Engeland, Noorwegen en Denemarken, wier gemiddeld percentage over het eerste halfjaar aanmerkelijk beneden 100 pCt. lag volgens tabel III, de import in Juli 1933 aanmerkelijk groter was dan in Juli 1932, terwijl de import voor Zweden in Juli 1933 aanmerkelijk minder bij de overeenkomstige maand van 1932 achterblijft, dan gemiddeld in de periode Januari—Juli.

Tabel IV. In duizenden (in lands valuta).

Land	Maand	Import	
		1932	1933
Engeland	Juli	48.617	49.383
Britsch-Indië	Juli	121.112	87.000
Australië	Juli	4.394	4.227
Nieuw-Zeeland	Juli	1.915	1.343
Zuid-Afrika	Juli	2.401	4.022
Zweden	Juli	82.691	80.143
Noorwegen	Juli	48.640	50.297
Denemarken	Juli	77.371	95.446
Finland	Juli	300.726	350.086
Argentinië	Juli	29.527	32.535
Japan	{Juli	64.568	141.041
	{Aug.	69.488	131.000

Nu zal ik de laatste zijn om te beweren, dat aan de cijfers van deze tabel veel waarde moet worden gehecht, — daartoe is de wet der groote getallen te zeer buiten werking gesteld en vertoonen ook enkele andere der landen, die in het eerste halfjaar van 1933 een hooger import aanwezen voor Juli een kleinere of grotere daling. De bedoeling van mijn betoog op dit punt is slechts te waarschuwen voor voorbarige generalisatie.

En hoe gedragen zich nu in deze tweede periode de goudlanden?

Tabel V. In honderdduizenden (in lands valuta).

	Export (Jan. t/m Juni)			Import (Jan. t/m Juni)		
	1932	1933	1933 i. % van 1932	1932	1933	1933 i. % van 1932
België	1.306.6	1.171.4	89.7	1.405.3	1.253.4	89.2
Duitschland	487.6	396.2	81.3	397.8	347.8	87.4
Frankrijk	1.689.9	1.495.5	89.	2.546.5	2.517.6	98.9
Italië	578.0	519.8	90.	787.7	651.7	82.7
Nederland	69.6	59.2	85.1	112.7	94.0	83.4
Ned. O.-Indië	52.9	40.9	77.3	38.8	26.9	69.3
Polen	89.8	72.5	80.8	72.3	63.0	87.1
Roemenië	1.250.3	1.101.6	88.1	896.8	983.2	109.6
Tsjechoslovakije	615.4	438.1	71.2	651.0	433.2	66.5
Zwitserland	69.4	69.6	100.2	151.0	132.4	87.7
Rekenkundig gemiddelde der groep			85.3			92.1

Zoals de heer Stridiron in zijn tabel IV (hier, in uitgebreiden vorm, tabel V) heeft aangetoond, valt met betrekking tot den totaal-export tegenover de geringe stijging bij de andere landen, bij de goudlanden een verdere daling nl. met 14.7 pCt. te constateeren. Doch ook de totaal-import vertoont een daling, nl. met 7.9 pCt., zoodat wij hier nadrukkelijk kunnen releveeren, dat de lichtelijk gestegen export bij de landen met gedeprecieerde valuta geen weerklank vindt in een gestegen import in de goudlanden. Integendeel: de import in de goudlanden is zelfs met

circa 8 pCt. gedaald, dit is weliswaar een bijna 7 pCt. geringere daling dan bij den export, doch een daling is het.

Hier past nu een „Quod absurdum!” De absurditeit vloeit voornamelijk voort — en daarin ligt mijn derde bezwaar tegen het betoog van den heer Stridiron — uit de vergelijking van landen met gedeprecieerde- en met goudvaluta. Tot welke foutieve conclusies men op deze wijze kan komen, moge blijken uit het volgende voorbeeld: Stel, dat in een land de valuta gedeprecieerd wordt tot 50 pCt. der oorspronkelijke waarde, de prijzen van exportgoederen verhoudingsgewijze slechts matig stijgen, nl. met 20 pCt. en de export (quantitatief) met 20 pCt. toeneemt. Wij krijgen dan in gedeprecieerde munt een exportwaarde groot $\frac{120}{100} \times \frac{120}{100} \times 100$ pCt. = 144 pCt. van de

oorspronkelijke waarde en dat bij een quantitatief slechts 20 pCt. gestegen export! En hiermede valt het geheele betoog van den heer Stridiron. De export van tabel I mag niet vergeleken worden met den export of import van tabel II. Hetzelfde geldt voor den import van tabel I ten opzichte van den import en den export van tabel II. In gelijken zin moet ook geoordeeld worden over de tabellen III en V.

* *

Of ons van deze moeizaam-verzamelde gegevens dan nog iets rest?

Zeer zeker!

Aan de hand van tabel I kan gezegd worden, dat in het algemeen voor 1932 in de landen met gedeprecieerde valuta een tendens in de richting van een actieve handelsbalans merkbaar is. Ontoereikend zijn de gegevens echter met betrekking tot de verhouding van 1932 (na depreciatie) tot de periode eindigende in 1929 (voor depreciatie) en voor de onderlinge vergelijking der landen.

Aan de hand van tabel III kan gezegd worden, dat in het algemeen voor 1933 in de landen met gedeprecieerde valuta een tendens in de richting van een passieve handelsbalans merkbaar is. Ontoereikend zijn de gegevens echter weer met betrekking tot de verhouding van 1932 en 1933 en voor de onderlinge vergelijking der landen. Immers sinds Januari 1932 heeft verdere depreciatie in bijna al deze landen plaats gehad, echter niet in even sterke mate.

De tabellen II en V met betrekking tot de goudgetrouwen, behouden ook slechts betrekkelijke waarde. In verband met het sterk gewijzigd prijsniveau zegen de tabellen weinig omtrent de bedrijvigheid. Van elk der tabellen zijn slechts die landen onderling vergelijkbaar, welke hoofdzakelijk in dezelfde richting georiënteerd zijn (industrie of landbouw). Volstaan wij echter met het vaststellen van het feit, dat de tendens naar een passieve handelsbalans zoowel in 1932 als in 1933 in het algemeen werkzaam is.

Een verdere analyse der gegevens, ook van die der afzonderlijke landen, wil ik, althans in dit artikel, buiten beschouwing laten.

* *

Gesteld nu eens, dat de gegevens over de goudlanden wèl vergelijkbaar waren met die der gedeprecieerde landen. Ook dan zouden mijn bezwaren tegen het betoog van den heer Stridiron niet ten einde zijn.

Ik meen in dit verband namelijk de aandacht te moeten vestigen op:

1o. wijziging van de handelspolitiek in het algemeen, en

2o. het baanbreken der imperiale politiek in het bijzonder.

Ad unum. Interessant in dit verband is bijvoorbeeld een analyse van de Fransche handelsbalans. Maken wij hiertoe een vergelijking voor de periode Januari t/m. Augustus 1932 en 1933 en ronden wij de cijfers af in millioenen Francs. Wij krijgen dan voor export en import, verdeeld in drie hoofdgroepen, de volgende opstelling:

Tabel VI. In millioenen francs.

Goederensoort	Export			Import		
	1932	1933	Versch. v. 1933	1932	1933	Versch. v. 1933
I. Objets d'alimentation	1.862	1.513	- 349	7.294	6.583	- 711
II. Matières nécessaires à l'industrie	3.031	3.045	+ 14	8.733	9.474	+ 741
III. Objets fabriqués	8.041	7.329	- 712	3.864	3.419	- 445
Totaal	12.934	11.887	-1047	19.891	19.476	- 415

Zonder verder in details te treden, kunnen wij, vergelijkend den import met den export van „objets d'alimentations” (in de Volkenbondsstatistieken „denrées alimentaires” genoemd), reeds een streven ontdekken naar autarkie. Meer overtuigend wordt het beeld, wanneer wij den export van „objets fabriqués” stellen tegenover den import van „matières nécessaires à l'industrie”. Binnenlandsche productie, — wederom dus een zekere autarkie —, is het parool!

Zagen wij in tabel V een exportafname voor Frankrijk in het eerste halfjaar 1933 van 11 pCt. en zouden wij geneigd zijn hieraan ook een teruggang voor het bedrijfsleven te verbinden, tabel VI leert ons wel anders: de import van grondstoffen voor de industrie, (welke dus nog bewerkt moeten worden), is met 741 miljoen francs toegenomen; de export van eindproducten (waarin dus naast grondstof ook loon enz. is berekend) slechts met 712 miljoen francs afgenomen.

Van belang in dit opzicht is ook te verwijzen naar pag. 55 van de Volkenbondspublicatie „La production mondiale et les prix” 1925—1932¹⁾. Hier vinden wij omtrent Frankrijk den volgenden index (basis 1929 = 100) vermeld:

	1929	1930	1931	1932
Productie	100	100	89	86
Export (quantitatief)	100	89	76	59
Waaraan wij toevoegen:				
Import (quantitatief)	100	100	98	80

Op grond van deze feiten, moet nadrukkelijk worden verklaard, dat zeker niet uitsluitend op exportcijfers, doch evenmin op export, gecombineerd met importcijfers, een pleidooi met betrekking tot de binnenlandsche bedrijvigheid mag worden gebouwd.

Ad secundum. Ofschoon de, in menig opzicht uit autarkie voortvloeiende, preferentiële behandeling van koloniën resp. moederland, nog scherper bij een analyse der Britsche handelsbalans naar voren zou komen, spreekt toch ook de Fransche handelsbalans met betrekking tot de z.g. imperiale politiek een duidelijke taal. Maken wij in deze balans een splitsing eenzijdig het buitenland (exclusief de Fransche koloniën) en anderzijds de Fransche koloniën, daarbij de cijfers weer afrondend in millioenen francs. (Tabel VII).

Bezien wij, voorop gesteld, dat de Fransche koloniën dezelfde munt voeren als Frankrijk, deze laatste tabel, dan vinden wij bij den import opnieuw geen overwegenden invloed van depreciatie in andere landen, doch verlegging van den import naar de eigen munt, in casu naar Fransche koloniën, immers aanmerkelijke daling van den import uit het buitenland, tegenover — procentueel nog veel grootere — stijging van den import uit de koloniën.

En bij den export? In principe hetzelfde totaalbeeld; afwijkingen echter in de details: Frankrijk kan naar zijn industrie-arme koloniën weinig grondstoffen afzetten en behoudt, bij teruggelopen invoer van voedingsstoffen, eigen bodemproducten meer voor binnenlandsch gebruik.

En nu de werkloosheid in Frankrijk? Aan het Septembernummer van het „Monthly Bulletin”, ontleenen wij, dat het aantal werklozen per einde Juli

¹⁾ Uitvoerig besproken in Handelsberichten van 28 Sept. jl. No. 1385.

Tabel VII. In millioenen francs.

	Buitenland (excl. Fransche Koloniën)			Fransche Koloniën		
	8 mnd. 1932	8 mnd. 1933	Verschil 1933	8 mnd. 1932	8 mnd. 1933	Verschil 1933
Import						
I. Objets d'alimentation ..	3.941	2.710	- 1.231	3.353	3.874	+ 521
II. Matières nécessaires à l'industrie ..	8.205	8.910	+ 705	528	563	+ 35
III. Objets fabriqués	3.801	3.321	- 480	63	98	+ 35
Totaal ..	15.947	14.941	- 1.006	3.944	4.535	+ 591
Export						
I. Objets d'alimentation ..	1.009	785	- 224	853	727	- 126
II. Matières nécessaires à l'industrie ..	2.595	2.611	+ 16	435	434	- 1
III. Objets fabriqués	5.420	4.654	- 766	2.622	2.676	+ 54
Totaal ..	9.024	8.050	- 974	3.910	3.837	- 73

lager is, dan in eenige eerdere maand van 1932 en 1933 en voorts dat sedert Februari jl. het aantal werklozen met circa 95.000 is gedaald, nl. van 330.874 tot 235.850, een en ander terwijl tabel V een export-teruggang voor de eerste zes maanden 1933 van 11 pCt. aanwijst.

Wat export en werkloosheid in Nederland betreft, valt vrijwel een parallel met Frankrijk te trekken: De werkloosheid culmineerde in Januari met 254.271, liep tot einde Juli met 110.000 terug tot 144.700 en is, behoudens April t/m. Juni 1932, aanmerkelijk lager dan in elke andere maand sedert het begin van 1932. Tabel V geeft daartegenover voor Nederland een daling van den export voor het eerste halfjaar 1933 van 15 pCt.

Facts and facts only! Zeer zeker, doch nu some more facts, waarbij het Nederlandsche bedrijfsleven te rade kan gaan. Ik ben overtuigd, dat ook hiermede niet voldoende materiaal is verschaft om er een frontverandering op te mogen baseeren. Daartoe is een volledige analyse van alle denkbare gegevens vereischt.

Het economisch leven is tē ingewikkeld, dat enkele eenzijdige cijferreeksen ons het recht kunnen geven een standpunt in te nemen. Bepalen wij ons front uitsluitend op exportgegevens, dan kan dit slechts het belangenstandpunt zijn van het exporteerende bedrijfsleven. Het is echter noodzakelijk alle belangen in het oog te vatten en die tegen elkaar af te wegen: het gaat niet om het exporteerende noch om het exporteerende en importeerende bedrijfsleven tezamen, doch om de belangen van het geheele Nederlandsche volk, in al zijn vormen en geledingen.

Plaatsen wij ons op dit standpunt, zoo zullen wij ons hoeden voor eenzijdige en te snelle conclusies en zijn wij bij buitenlandsche experimenten, althans zoolang de aanwijsbare resultaten niet grooter zijn, slechts zeer belangstellende toeschouwers.

Naschrift. Het lange artikel van den heer Kool leent zich uitstekend voor een korte samenvatting. Waar komen de „some more facts”, door hem geproduceerd, op neer?

Ten eerste: Op de erkenning, dat de export van de landen met (in goud) gedeprecieerde valuta minder sterk is gedaald en zich eerder herstelt dan die van de „goudlanden”.

Ten tweede: Op de bewijsvoering, dat precies dezelfde verschillen zich ook doen gelden bij den import.

Ten derde: Dat een bepaald gebied, dat aan den gouden standaard tot dusverre heeft vastgehouden, i.c. Frankrijk en zijn koloniën, bezig is zich in de richting van autarkie te ontwikkelen.

Wij aanvaarden deze feiten geheel, maar vragen ons alleen af of zij geïnterpreteerd mogen worden

vóór of tegen het behoud van den gouden standaard.

De conclusie kan o.i. niet twijfelachtig zijn.

Dat daling van den export automatisch ook daling van den import tengevolge heeft en omgekeerd, stond voor ieder economisch onderlegde van te voren vast. Maar de heer Kool heeft de beteekenis van dit vanzelf sprekende feit nog eens duidelijk in het licht gesteld door er de waardevolle conclusie aan te verbinden, dat handhaving van den gouden standaard automatisch leidt tot terugdringing van een land uit den internationalen goederenruil en den drang tot autarkie voor elk goudland op zichzelf aanzienlijk versterkt.

Ook deze juist voor Nederland zoo noodlottige consequentie van den gouden standaard bevelen wij in de aandacht van de Nederlandsche regeering aan.

Nog een paar technische opmerkingen tot slot.

10. De heer Kool meent, dat ons geheele betoog valt, omdat hij in abstracto het geval kan construeeren, dat de geldcijfers der exporten een geheel ander beeld kunnen geven dan de kwantitatieve cijfers der exporten.

Wij hebben dit argument reeds bij voorbaat ontzenuwd door in ons artikel op te nemen een tabel van de indexcijfers der betrokken landen, waaruit blijkt, dat deze practisch gesproken constant zijn gebleven (de in het oorspronkelijke artikel uitgeval- len tabel, later opgenomen in het nummer van 27.9.33).

Maar bovendien: wij zijn gaarne bereid, indien de redactie ons daarvoor de noodige plaatsruimte wil verleenen, een tabel te publiceeren van de hoeveelheidscijfers der landen in kwestie, waaruit de heer Kool en andere lezers dan kunnen zien, dat deze, voor zoover aanwezig (de bestaande statistieken verschaffen deze cijfers slechts in beperkte mate), *precies hetzelfde beeld geven als de geldcijfers*.

20. De heer Kool bespreekt tenslotte nog aan de hand van werkloosheidscijfers het vraagstuk der be-

drijvigheid. Wij meenen, dat dit niet alleen voor een enkel land moet geschieden, maar dat de bedrijvigheid in de goudlanden vergeleken moet worden met die in de landen met gedeprecieerde valuta. Men kan hier niet volstaan met eenige incidenteele opmerkingen. Reeds voor kennisneming van het artikel van den heer Kool, was het ons voornemen in een afzonderlijk artikel op dit belangrijke vraagstuk uitvoerig terug te komen. Dr. J. G. STRIDIRON.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN AUGUSTUS 1933.¹⁾

Diversen ..... f 222.000,—
zijnde:

Nederland:

Obligatiën:

De Residentiebode f 150.000 5½ % obl. a

98 % ..... f 147.000

Lubbers' Benzine Veem f 75.000

6 % obl. a 100 % ..... „ 75.000

Totaal.... f 222.000,—

Bovendien:

f 20.930.000,— 3-m. Schatkistpromessen a f 998,09

„ 8.020.000,— 6 „ „ „ „ 994,36 en

„ 49.160.000,— 4 % Schatkistbiljetten „ „ 1.015,—

Emissies in 1933.

	Obligatiën	Aandeelen	Totaal
Januari .. f	111.190.325,—	—	f 111.190.325,—
Februari ..	12.250.625,—	—	„ 12.250.625,—
Maart	1.414.500,—	—	„ 1.414.500,—
April	11.291.500,—	f 500.000,—	„ 11.791.500,—
Mei	50.000,—	„ 238.000,—	„ 288.000,—
Juni	—	„ 787.500,—	„ 787.500,—
Juli	—	—	—
Augustus ..	222.000,—	—	„ 222.000,—
	f 136.418.950,—	f 1.525.500,—	f 137.944.450,—

¹⁾ In de maand Juli hadden geen emissies plaats met uitzondering van:

f 31.740.000,— 3-m. Schatkistpromessen a f 991,56

„ 13.040.000,— 6 „ „ „ „ 981,90 en

„ 42.590.000,— 4½ % Schatkistbiljetten „ „ 1.002,50

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs.¹⁾

	Banken	Electri- citeit	Handels- ondern.	Industrie	Kunst- zijde	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheep- vaart	Suiker	Tabak	Thee
Gemiddelde 1929	158.3	337.5	168.0	432.7	243.0	268.7	402.0	233.5	125.0	398.4	487.3	443.2
„ 1930	149.4	257.7	125.6	264.9	87.4	177.2	371.1	110.7	82.6	292.9	361.3	357.2
„ 1931	118.1	211.8	93.4	167.7	64.5	144.5	209.8	51.8	49.6	181.9	241.6	251.4
„ 1932	76.4	178.3	67.1	115.6	37.6	106.4	137.5	27.0	24.9	107.2	137.9	175.9
Januari 1932	80.5	174.4	63.5	124.—	43.5	107.4	118.9	28.2	27.4	108.—	173.7	181.4
Februari ..	82.8	173.—	65.8	123.2	42.4	110.1	139.2	28.2	27.7	108.7	179.6	178.1
Maart ..	81.3	184.7	69.—	122.9	41.7	110.9	149.3	24.2	27.—	112.7	176.3	182.2
April ..	69.8	166.7	58.8	102.1	34.3	92.4	118.3	13.7	20.1	96.6	111.—	154.—
Mei ..	65.—	163.9	52.5	93.5	33.5	86.8	117.8	14.2	19.1	84.5	101.9	157.3
Juni ..	59.4	156.1	51.2	88.5	32.3	83.9	118.1	14.1	17.3	87.6	94.7	154.3
Juli ..	68.3	167.1	63.7	106.1	34.1	92.2	129.1	22.5	21.—	105.6	120.1	175.6
Augustus ..	79.8	183.5	71.5	126.2	33.2	104.9	153.5	35.1	26.4	118.—	138.4	200.5
September ..	86.—	194.5	78.1	133.4	43.6	123.7	166.4	42.4	31.1	128.8	151.3	201.6
October ..	83.7	189.3	77.5	127.1	39.4	120.4	147.—	34.—	28.5	118.7	135.8	187.6
November ..	81.1	193.1	77.2	124.1	38.2	121.4	145.1	34.7	27.—	111.7	136.8	180.3
December ..	78.9	193.2	76.4	116.1	35.—	123.1	146.7	32.8	26.1	104.9	135.—	157.3
Januari 1933	84.9	199.3	79.8	124.2	31.4	120.6	155.3	33.8	26.3	108.2	147.2	196.3
Februari ..	82.8	194.2	76.4	118.8	28.5	121.6	146.8	30.1	23.7	103.1	141.9	199.6
Maart ..	82.—	190.3	74.6	118.2	28.3	124.5	142.6	28.4	22.1	110.3	138.6	187.1
April ..	80.9	190.6	73.3	120.7	26.—	125.9	144.7	31.9	21.7	111.5	127.6	185.1
Mei ..	88.9	210.2	78.—	138.3	24.4	141.7	158.4	39.—	25.3	124.5	137.9	201.—
Juni ..	90.4	220.9	84.—	149.1	27.9	155.1	174.2	47.8	28.6	140.7	154.6	229.5
Juli ..	91.8	219.6	88.—	151.—	29.4	150.4	179.1	53.2	28.3	137.4	154.5	241.2
Augustus ..	89.4	212.2	84.9	150.—	24.6	151.9	172.4	54.6	25.6	128.3	145.1	233.7
September ..	86.—	205.1	81.5	147.2	24.—	155.5	178.4	50.2	22.1	109.2	132.4	212.5

Schommelingen in het aandelen-indexcijfer. 2 Januari 1933 f 2.228.869.000 = 100.

2 Januari	100.—	1 Maart	93.—	3 Mei	98.6	5 Juli	114.5	6 Septemb.	106.3
11 „	104.1	8 „	96.8	10 „	101.—	12 „	109.1	13 „	104.6
18 „	101.3	15 „	96.—	17 „	101.4	19 „	112.3	20 „	103.1
25 „	101.6	22 „	95.5	24 „	102.7	26 „	110.2	27 „	101.1
1 Februari	100.9	29 „	92.5	31 „	108.6	2 Augustus	107.8		
8 „	100.1	5 April	91.5	7 Juni	107.7	9 „	108.1		
15 „	98.9	12 „	92.6	14 „	109.2	16 „	106.4		
22 „	94.3	19 „	92.8	21 „	108.7	23 „	106.5		
		26 „	96.2	28 „	113.9	30 „	107.5		

¹⁾ Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S. B. van 15 Januari 1930, blz. 64.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 2 October 1933.

Activa.			
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	24.313.546,96	
sels, Prom.,	Bijbnk. "	524.009,30	
enz. in disc.	Ag.sch. "	4.215.373,02	f 29.052.929,28
Papier o. h. Buitenl. in disconto			"
Idem eigen portef.	f	1.572.500,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.			" 1.572.500,—
Beleeningen	Hfdbk. f	100.793.677,63 ¹⁾	
incl. vrsch.	Bijbnk. "	3.960.286,51	
in rek.-crt.	Ag.sch. "	41.575.221,74	
op onderp.			f 146.329.185,88
Op Effecten	f	145.120.725,92 ¹⁾	
Op Goederen en Spec.		1.208.459,96	" 146.329.185,88 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk			"
Munt, Goud	f	113.859.130,—	
Muntmat., Goud		755.879.169,95	
			f 869.738.299,95
Munt, Zilver, enz.		25.276.901,14	
Muntmat., Zilver			" 895.015.201,09 ²⁾
Belegging $\frac{1}{5}$ kapitaal, reserves en pensioenfond			" 21.251.455,34
Gebouwen en Meub. der Bank			" 5.000.000,—
Diverse rekeningen			" 11.659.628,67
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/'32, S.No. 221)			" 18.331.195,17
			f 1.128.212.095,43

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefond		3.749.272,82
Bijzondere reserve		5.000.000,—
Pensioenfond		8.809.432,23
Bankbiljetten in omloop		939.068.620,—
Bankassigntatiën in omloop		115.894,18
Rek.-Cour. { Het Rijk f		8.204.534,84
saldo's: { Anderen "		141.534.969,07
		149.739.503,91
Diverse rekeningen		1.729.372,29
		f 1.128.212.095,43

Beschikbaar metaalsaldo f 459.964.746,99
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is " 1.149.911.867,—

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 76.424.425,—
²⁾ Waarvan in het buitenland " 5.020.302,58

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
2 Oct. '33	113859	755.879	939.068	149.855	459.965	82
25 Sept. '33	113859	727.297	897.083	157.177	445.501	82
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
2 Oct. 1933	29.053	—	146.329	1.573	11.660
25 Sept. 1933	31.436	—	144.092	1.249	5.098
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
30 Spt. '33 ²⁾	137.070		191.200	22.610	51.546
23 " '33 ²⁾	136.490		190.300	25.660	50.106
2 Spt. 1933	99.925	40.797	194.376	29.685	51.097
26 Aug. 1933	99.925	40.602	193.697	29.768	51.141
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
30 Spt. '33 ²⁾	280	76.450	12.500	64	
23 " '33 ²⁾	570	78.240	13.080	63	
2 Spt. 1933	525	9.468	60.473	14.298	63
26 Aug. 1933	582	9.510	58.172	16.175	63
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
27 Sept. 1933	191.767	370.753	79.623	9.190	11.986
20 " 1933	191.732	370.470	79.906	9.192	14.449
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
27 Sept. '33	73.826	16.488	97.334	43.956	81.013	51,3
20 " '33	80.656	18.219	105.688	43.421	81.263	48,5
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
22 Sept. '33	82.204	791	1.287	4.531	1.346	2.738	3.200
15 " '33	82.262	787	1.284	3.951	1.346	2.761	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
22 Sept. '33	6.413	2.245	81.016	1.405	2.096	18.765
15 " '33	6.413	2.332	81.423	1.274	2.101	18.152
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Devisen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
23 Sept. 1933	354,2	73,6	47,8	2.954,3	66,8
15 " 1933	338,1	58,7	58,9	3.054,8	86,9
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
23 Sept. 1933	319,8	536,6	3.308,0	407,9	231,1
15 " 1933	320,0	507,1	3.383,8	389,5	225,5
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 23, 15 Sept. 1933, resp. 28, 23 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Data	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandsche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
									Schatkist	Partic.
28 Sept. 1933	2.708	71	766	66	355	40	3.454	281	262	
21 " 1933	2.706	69	770	68	355	40	3.451	283	265	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash" ²⁾	Wissels	
	Totaal. bedrag	Dekking F. R. Notes		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
6 Sept. '33	3.588,4	2.784,8	221,1	144,8	7,0
30 Aug. '33	3.588,0	2.815,2	239,9	153,2	6,9

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ¹⁾	Algem. Dek-kings-perc. ²⁾
6 Sept. '33	2.166,4	3.010,9	2.673,0	146,0	63,1	67,0
30 Aug. '33	2.128,8	2.974,2	2.697,0	146,1	63,2	67,5

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem. ³⁾ „Other Cash" does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal banken	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
30 Aug. '33	31	8.533	8.074	1.784	15.800	4.508
23 " '33	29	8.505	8.100	1.778	15.769	4.516

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.

I. FEDERAL RESERVE BANK TE NEW-YORK.

(In millioenen Dollars.)

Data	Goudvoorraad		„Other Cash“ ¹⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F.R. Notes		In herdisc. van de member banks	In de open markt gekocht
13 Sept. 1933..	996,5	653,3	65,8	41,0	2,3
6 „ 1933..	988,1	653,4	62,1	43,8	2,2
30 Aug. 1933..	991,0	668,5	66,2	46,1	2,3
23 „ 1933..	995,1	658,7	71,6	42,9	2,5
16 „ 1933..	934,7	624,0	71,5	47,6	2,3
9 „ 1933..	897,6	609,2	75,5	45,6	2,3
2 „ 1933..	898,7	609,5	74,6	47,9	2,5
26 Juli 1933..	901,6	614,9	83,4	49,2	3,7
19 „ 1933..	881,3	623,1	84,4	48,6	4,2
12 „ 1933..	862,1	611,3	86,4	53,8	7,4
5 „ 1933..	858,1	607,8	76,8	54,8	17,4
28 Juni 1933..	905,3	642,5	86,8	58,2	2,5
21 „ 1933..	917,9	648,6	86,7	59,6	2,6
14 „ 1933..	1.006,5	708,8	89,4	58,8	3,3
14 Sept. 1932..	899,6	557,3	56,8	81,4	11,1
16 Sept. 1931..	1.205,8	514,0	43,5	90,2	96,3

Data	Belegd in U. S. Gov Sec.	F.R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algemeen Dekkings-perc. ²⁾
13 Sept. 1933..	780,3	639,0	1.101,9	58,5	61,0
6 „ 1933..	774,8	649,3	1.069,2	58,5	61,1
30 Aug. 1933..	774,2	636,5	1.090,0	58,5	61,2
23 „ 1933..	763,4	637,7	1.087,4	58,5	61,8
16 „ 1933..	759,1	642,4	1.021,2	58,5	60,5
9 „ 1933..	758,0	640,4	983,5	58,5	59,9
2 „ 1933..	765,9	642,9	987,9	58,5	59,7
26 Juli 1933..	755,9	637,6	1.004,4	58,5	60,0
19 „ 1933..	754,9	650,1	976,1	58,5	59,4
12 „ 1933..	754,1	656,0	962,7	58,5	58,6
5 „ 1933..	753,3	672,3	932,0	58,5	58,3
28 Juni 1933..	751,0	648,6	997,7	58,5	60,3
21 „ 1933..	749,8	650,0	1.013,7	58,5	60,4
14 „ 1933..	747,2	656,9	1.102,9	58,5	62,3
14 Sept. 1932..	732,8	588,9	1.122,4	59,0	55,9
16 Sept. 1931..	235,2	388,1	1.180,6	64,7	79,6

¹⁾ „Other Cash“ does not include F. R. notes or a bank's own F. R. bank notes. Tot en met 3 Mei 1933 Wettig betaalmiddel, Zilver etc. ²⁾ Verh. tot. voor. muntmat. en wettig bet. m. tegenover F.R. notes en dep.

II. ZWEDSCHE RIJKS BANK. (In millioenen Kronen.)

Data	Goud ¹⁾	Buitent. tegoed en wissels	Zweed. sche en vreemde Staatsf.	Dis- conto's en Beleen.	Circu- latie	Rek. Crt.
9 Sept. '33	377,1	307,1	255,32)	50,5	530,7	472,6
2 „ '33	371,8	305,7	255,32)	49,4	570,4	418,4
26 Aug. '33	359,1	293,4	255,32)	49,6	499,9	456,0
19 „ '33	354,1	297,6	255,32)	50,4	509,7	443,8
12 „ '33	352,8	290,9	255,32)	58,7	509,3	441,1
5 „ '33	352,6	290,9	255,32)	65,9	531,7	426,2
29 Juli '33	336,5	307,6	260,32)	73,1	530,0	433,2
22 „ '33	324,7	311,1	260,32)	77,4	497,4	452,6
15 „ '33	305,2	313,6	260,22)	85,1	517,0	433,5
8 „ '33	288,7	316,0	260,12)	94,1	526,2	403,2
1 „ '33	267,8	316,1	260,12)	111,4	586,6	327,0
23 Juni '33	266,3	305,5	235,12)	117,7	522,2	359,6
10 Sept. '32	206,0	173,6	218,42)	186,6	530,9	173,3
12 Sept. '31	229,6	77,0	34,6	321,6	543,7	141,3

¹⁾ Sedert 4 Mrt. 1933 incl. het goud in het buitenl. ²⁾ Alleen Zweedsche.

III. BANK VAN NOORWEGEN. (In millioenen Kronen.)

Data	Goud ¹⁾	Tegoed in het buitenl. ¹⁾	Effecten	Dis- conto's en Beleen.	Circu- latie	Rek. Crt.
22 Sept. 1933..	118,2	50,5	42,2	217,1	295,6	76,0
15 „ 1933..	118,3	50,7	42,2	217,4	296,8	75,9
7 „ 1933..	118,2	50,6	42,2	218,4	299,6	74,4
31 Aug. 1933..	118,2	50,5	42,5	217,8	304,1	69,0
22 „ 1933..	118,2	51,4	38,6	218,6	298,2	70,6
15 „ 1933..	118,2	50,9	38,6	220,1	301,1	69,4
8 „ 1933..	118,2	48,1	38,6	225,1	303,2	69,5
31 Juli 1933..	118,2	42,9	38,8	225,9	306,2	62,1
22 „ 1933..	118,3	44,6	39,0	223,5	302,5	65,5
15 „ 1933..	118,3	45,8	39,0	222,6	305,8	62,4
7 „ 1933..	118,3	46,8	37,0	228,0	304,9	68,6
30 Juni 1933..	118,3	47,8	37,0	232,3	308,5	70,7
22 Sept. 1932..	142,4	25,8	27,2	260,1	302,4	87,5
22 Sept. 1931..	146,1	10,3	53,2	195,1	284,7	60,9

¹⁾ Sedert 15 Mei 1933 is het in het buitenl. aanw. goud onder den post „Tegoed in het buitenland“ opgenomen en niet langer onder „Goud“.

IV. NATIONALE BANK VAN DENEMARKE.

(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Pasmunt	Buitent. saldi. munt en wissels	Binnent. wissels bel. en cred.	Circu- latie	Rek. Crt. ¹⁾
31 Aug. 1933..	133,2	6,1	14,6	84,7	329,8	71,5
31 Juli 1933..	133,2	6,3	35,8	86,4	327,9	79,2
30 Juni 1933..	133,2	6,3	34,4	108,1	342,2	76,2
31 Aug. 1932..	133,2	7,9	15,9	147,5	308,0	41,8
31 Aug. 1931..	171,7	7,4	49,2	120,0	330,5	35,0

¹⁾ Actief.

V. BANK VAN SPANJE. (In millioenen Peseta's.)

Data	Goud	Zilver	Staats- fond- sen ¹⁾	Dis- conto's en Beleen.	Circu- latie	Rekg. Crt.
						Partic. Staat
23 Sept. 1933	2.260	644	578	2.537	4.722	920 61
16 „ 1933	2.260	642	578	2.496	4.779	946 24 ²
9 „ 1933	2.260	640	578	2.566	4.819	938 41 ²
2 „ 1933	2.260	645	578	2.555	4.779	915 12
26 Aug. 1933	2.260	646	578	2.468	4.742	960 33 ²
19 „ 1933	2.260	640	578	2.525	4.782	931 16 ²
12 „ 1933	2.260	639	578	2.550	4.817	918 17
5 „ 1933	2.260	640	578	2.600	4.844	897 36
29 Juli 1933	2.260	642	578	2.571	4.749	952 79
22 „ 1933	2.260	640	578	2.517	4.753	946 49
15 „ 1933	2.260	637	578	2.568	4.783	932 53
8 „ 1933	2.260	637	578	2.607	4.795	914 69
1 „ 1933	2.260	641	578	2.562	4.703	903 134
24 Juni 1933	2.259	640	578	2.488	4.655	907 136
24 Sept. 1932	2.257	586	582	2.804	4.784	921 96
26 Sept. 1931	2.277	559	582	3.073	5.025	1.063 3 ²

¹⁾ Ten bedrage van 344 millioen, plus voorschot in rek.-crt. aan de schatk. ²⁾ Actief.

VI. ZWITSERSCHE NATIONALE BANK.

(In millioenen Francs.)

Data	Goud	Goud- deviezen	Dis- conto's en Beleen. ¹⁾	Effec- ten	Circu- latie	Rek. Crt. ²⁾
23 Sept. 1933..	1.835,8	14,0	114,1	65,9	1.350,7	615,5
15 „ 1933..	1.824,6	9,3	103,0	66,0	1.355,9	586,9
7 „ 1933..	1.819,6	8,1	118,2	66,1	1.372,8	573,6
31 Aug. 1933..	1.819,6	6,4	117,6	66,1	1.402,2	547,2
23 „ 1933..	1.819,6	5,6	105,3	66,2	1.350,0	585,3
15 „ 1933..	1.819,6	5,2	105,0	66,2	1.367,7	571,1
7 „ 1933..	1.819,6	5,1	109,7	66,3	1.398,9	543,5
31 Juli 1933..	1.819,6	4,3	106,1	69,5	1.429,6	514,4
22 „ 1933..	1.819,5	2,7	91,2	69,6	1.384,4	542,1
15 „ 1933..	1.818,7	2,2	89,9	69,8	1.401,8	525,3
7 „ 1933..	1.817,7	1,9	96,5	69,8	1.435,3	491,5
30 Juni 1933..	1.872,7	3,5	95,6	71,1	1.487,2	501,2
23 Sept. 1932..	2.637,5	63,5	53,4	40,4	1.506,7	1.248,5
23 Sept. 1931..	1.363,5	478,2	80,3	104,6	1.299,2	726,6

¹⁾ Sedert 31 Maart '28 zonder rek.-crt. saldi in het buitenland. Deze zijn met ingang van dien datum met den post buitenlandse wissels tot den post gouddeviezen samengesmolten.

²⁾ Sedert 31 Mrt. '28 uitsluitend de dagelijks vervallende verplichtingen.

VII. OOSTENRIJSCHES NATIONALE BANK.

(Voornaamste posten in millioenen Schillingen.)¹⁾

Data	Goud ¹⁾	Vreemd geld deviezen tegd. (i.h. buit.l.) ²⁾	Andere edel- valuta	Dis- conto's en Beleen.	Voor- schot afd. Staat	Circu- latie	Rek. Crt.
23 Sept. '33	169,7	19,0	8,0	207,8	624,4	861,1	130,3
15 „ '33	169,7	19,0	8,0	217,7	624,4	881,8	115,0
7 „ '33	149,7	39,0	8,0	205,8	654,4	865,4	139,7
31 Aug. '33	149,7	39,0	8,0	200,5	654,4	900,2	103,9
23 „ '33	149,7	39,0	8,0	193,0	658,9	815,2	178,9
15 „ '33	149,7	39,0	8,0	221,7	658,9	854,0	163,4
7 „ '33	149,7	39,0	8,0 ³⁾	235,0	658,9	852,4	238,2
31 Juli '33	149,7	39,0	8,0 ³⁾	252,2	658,9	903,1	197,8
23 „ '33	149,7	39,0	8,0 ³⁾	248,0	658,9	823,4	265,5
15 „ '33	149,7	39,0	7,9 ³⁾	262,1	658,9	849,4	247,0
7 „ '33	149,7	39,0	7,9 ³⁾	277,4	658,9	851,4	250,1
30 Juni '33	149,6	39,0	6,9 ³⁾	288,4	658,9	893,3	216,5
23 „ '33	149,6	39,1	6,0 ³⁾	255,3	658,9	794,2	283,2
23 Sept. '32	149,5	39,7	0,1	858,8	91,6	817,3	226,2
23 Sept. '31	189,5	121,4	96,1	636,9	95,6	968,0	173,9

¹⁾ 1 Schilling = 0.694 goudkronen = 10.000 papierkronen.

²⁾ Als dekking der circulatie en saldi in rek.-crt. geldende, volgens art. 85 der Statuten. ³⁾ Waarvan S. 5,9 in valuta's op termijn.

⁴⁾ Id. S. 6,8. ⁵⁾ Id. S. 7,8. ⁶⁾ Id. S. 7,9.

VIII. NATIONALE BANK VAN HONGARIJE.

(In millioenen Pengö's. 1 Pengö = 12.500 Kr.)

Data	Goud	Vreemd geld, deviezen tegoed in het buitl.)	Binnenl. wissels, ceelen en effecten	Voor- schot aan den Staat	Circu- latie	Rekg.-Courant	
						Slaat	Partic.
23 Sept. '33	97	6	441	50	304	75	28
15 " '33	97	6	445	50	322	59	30
7 " '33	97	7	453	50	338	48	30
31 Aug. '33	97	9	467	50	354	44	32
23 " '33	97	10	438	50	310	64	32
15 " '33	97	10	442	50	332	43	33
7 " '33	97	11	449	50	349	35	31
31 Juli '33	97	11	468	50	364	39	33
23 " '33	97	12	425	50	320	42	37
15 " '33	97	12	434	50	334	34	31
7 " '33	97	14	454	50	360	29	32
30 Juni '33	97	15	476	51	372	36	37
23 " '33	97	15	427	51	326	32	31
23 Sept. '32	97	12	423	52	327	59	40
23 Sept. '31	105	7	370	59	352	49	90

1) Als dekking van biljetten en saldi in rekg.-courant geldende, volgens art. 85 der statuten.

IX. TSJECHOSLOWAAKSCHE NATIONALE BANK.

(In millioenen Tsjechoslow. Kronen.)

Data	Vorde- ring op den Staat	Goud en Zilver	Vreemd geld en tegoed in het buitl.	Discon- to's en bele- ningen	Circu- latie	Rek. Crt.
15 Sept. 1933	2.610	1.707	905	1.453	5.820	1.017
7 " 1933	2.613	1.707	898	1.546	6.049	838
31 Aug. 1933	2.614	1.708	905	1.507	6.168	753
23 " 1933	2.615	1.708	920	1.518	5.596	1.024
15 " 1933	2.616	1.707	930	1.579	5.866	809
7 " 1933	2.616	1.707	934	1.766	6.077	793
31 Juli 1933	2.619	1.707	932	1.718	6.253	555
23 " 1933	2.619	1.707	952	1.727	5.769	1.097
15 " 1933	2.619	1.707	951	1.749	6.014	864
7 " 1933	2.620	1.707	946	1.948	6.383	645
30 Juni 1933	2.621	1.707	947	2.014	6.568	509
23 " 1933	2.622	1.707	959	1.696	5.768	1.037
15 Sept. 1932	2.704	1.641	1.093	1.318	5.625	823
15 Sept. 1931	3.269	1.528	1.308	1.056	6.364	564

X. SUIDAFRIKAANSE RESERWEBANK.

(Voornaamste posten in duizenden Ponden.)

Data	Goud en Goud- cert.	Dis- conto's	Waar- van Reg- papier	Circu- latie	Rek. Crt.	Alge- meen Dekking perc. *)
1 Sept. 1933..	14.502	17.920	2	10.717	26.064	40,3
25 Aug. 1933..	15.421	17.545	—	9.383	28.899	40,7
18 " 1933..	16.255	18.155	—	9.517	31.059	40,6
11 " 1933..	16.412	18.198	—	9.915	31.401	40,1
4 " 1933..	16.314	17.811	—	10.397	30.579	40,6
28 Juli 1933..	16.475	18.047	2	10.198	30.180	40,9
21 " 1933..	16.605	19.503	2	9.448	33.283	39,7
14 " 1933..	15.625	20.869	3	9.747	33.471	36,9
7 " 1933..	14.321	21.225	9	10.186	31.887	35,—
30 Juni 1933..	14.298	21.162	9	10.753	31.101	35,4
23 " 1933..	13.926	22.163	9	9.223	31.800	35,1
16 " 1933..	13.657	20.893	9	9.384	30.667	35,4
9 " 1933..	13.706	20.196	3	9.888	30.067	35,2
2 Sept. 1932..	6.014	3.023	504	7.845	5.382	48,1
4 Sept. 1931..	6.315	6.795	74	7.875	5.901	47,3

*) Verhouding goud, goudcert. en pasmunt tegenover opeisbare schulden: bankbiljetten en deposito's.

XI. BANK VAN LITHAUEN. (In millioenen Lita's.)

Data	Goud	Zilver ¹⁾	Buitenl. Devie- zen	Dis- conto's en Beleen.	Kapi- taal	Bank- biljetten in omloop	Depo- sito's
15 Sept. 1933	47,7	4,1	8,6	81,2	12,0	90,3	44,4
31 Aug. 1933	47,7	4,3	9,1	81,6	12,0	92,4	42,9
15 " 1933	47,7	4,4	12,4	80,1	12,0	89,8	47,7
31 Juli 1933	49,8	4,5	10,9	80,8	12,0	92,1	46,4
15 " 1933	49,8	4,7	10,5	82,2	12,0	89,8	50,1
30 Juni 1933	48,2	4,9	11,5	85,5	12,0	91,5	50,6
15 Sept. 1932	49,6	4,6	15,4	93,7	12,0	95,1	60,0
15 Sept. 1931	39,5	2,5	57,7	112,8	12,0	112,9	89,2

1) Vanaf 15-2-'32 zilveren en andere munten.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

3 October 1933.

De stemming aan de tarwe-markt was in de afgelopen week niet vast en aan de belangrijkste termijnmarkten in de productielanden ondergingen de prijzen min of meer belangrijke verlagingen. In de Ver. Staten hebben de pogingen om de prijzen te verhoogen weinig succes gehad, tot groote ontevredenheid onder de boeren, die steeds luider hulp en verdere inflatie van den Dollar eischen en met stakingsdreigementen komen. Het slot te Chicago was 3 dollarcenten per 60 lbs. lager dan een week geleden. In Canada zijn de koersen vrij sterk gedaald, niettegenstaande klachten over regen in het Noorden, welke het dorschen vertraagt en de kwaliteit der tarwe achteruit doet gaan, en iets lagere schattingen van de opbrengst in de Prairiesprovincies. Particulieren schat- ten nu die opbrengst op 255 millioen bushels tegen een officiële schatting in September van 264 millioen bushels. Het slot aan de termijnmarkt te Winnipeg was 5½ dol- larcenten lager dan een week geleden. Tegen de verlaagde prijzen bestond in Europa goede vraag voor Manitobatarwe, waarin op verschillende dagen flinke omzetten plaats vonden. De stemming in Canada werd beïnvloed door de gunstige uitkomsten van den oogst in Europa en de betere berichten over de nu te velde staande tarwe in Australië en Argentinië. In beide landen is in ruime mate regen gevallen. In Australië zal echter gedurende de maand October nog geregeld regen moeten vallen om gunstige resultaten te verzekeren. Afladers in Australië hebben reeds scheepsruimte bevracht ter belading in December/Januari en zijn met aanbiedingen van den nieuwen oogst aan de markt, doch koopers gaan nog niet op die aanbiedingen in. Tengevolge van de betere om- standigheden zijn in Argentinië de prijzen eveneens ge- daald, het slot te Buenos Aires was 26 centavos per 100 KG. lager, te Rosario 20 centavos lager dan een week geleden. Rusland blijft geregeld met tarwe aan de markt en gaat voort met het charteren van scheepsruimte. Ook werden booten bevracht naar het Verre Oosten. Het is niet zeker of het de bedoeling is graan te verkoopen naar China en Japan of naar Wladiwostock te zenden.

De prijzen voor Hongaarsche rogge zijn in de afge- loopen week vrijwel onveranderd gebleven, die voor Pool- sche rogge zijn nog iets gedaald. In beide soorten zijn slechts geringe zaken tot stand gekomen, zoolang nieuwe aanvoeren niet gedenatureerd voor veevoeder konden worden ingevoerd. Sedert gisteren mag rogge weer worden gedenatureerd tegen een verhoogd recht. Voor dispone- bele buitenlandse gedenatureerde rogge bestond daardoor gisteren weer belangstelling tot verhoogde prijzen. Ook bakrogge was hooger, daar het invoerrecht daarvoor met een gulden per 100 KG. werd verhoogd.

De aanvoeren van maïs bleven in de afgelopen week beperkt, doch de binnenlandsche vraag was teleurstellend en de prijzen voor lossende Platamaïs zijn nog iets afge- brokkeld. Zij bleven echter matig hooger dan die voor stoomende partijen, waarvan het aanbod in de eerste en tweede hand ruim is. Daarin zijn in den loop der week flinke zaken tot stand gekomen. Omstreeks het midden der week daalden de koersen aan de termijnmarkten in Argentinië en verlaagden afladers hunne prijzen, daarna is eenige verbetering ingetreden en werden de vraagprij- zen verhoogd. Koopers waren niet geneigd de hogere prijzen te betalen en gisteren ging de verbetering weder verloren. De termijnmarkt te Buenos Aires sloot 11 cen- tavos per 100 KG. lager, te Rosario 15 centavos lager dan een week geleden.

De gerst-markt was op de meeste dagen flauw met dringend aanbod van Donaugerst tot in den loop der week nog verder verlaagde prijzen voor October en November aflading. Zaterdag werd bekend gemaakt, dat buitenland- sche gerst bij invoer vanaf gisteren niet meer behoeft te worden gedenatureerd. Daardoor bestond er eene betere vraag voor aangekomen en spoedig verwachte Donaugerst.

SUIKER.

Een lusteloze tot flauwe stemming had gedurende de afgelopen week op de verschillende suikermarkten de overhand. In Amerika is thans eindelijk een voorloopige overeenkomst bereikt betreffende de invoer- en oogstcon- tingenten en wel met de volgende cijfers:

Inheemsche bietsuiker	1.750.000 tons
" rietsuiker	325.000 "
Philippijnen	1.100.000 "
Hawai	975.000 "
Portorico	875.000 "
Cuba	1.700.000 "
	6.725.000 tons

STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns: GRANEN EN ZADEN (TARWE, ROGGE, MAIS, GERST, LIJNZAAD), TUINBOUWARTIKELEN (DRUIVEN, TOMATEN, BLOEM-KOOL), VLEESCH (RUND-VLEESCH, VARKENS-VLEESCH). Rows list months from 1925 to 1933 with various price and quantity data.

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2. van Jan. 1931 tot vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische; van 23 Mei '32 tot 2 Oct. '33 No. 2 Canada. 3) Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 America Russische. 4) De jaren 1928 en 1929 Broek op Langendijk. 5) 18 Sept. 6) 30 Sept. 7) 29 Sept.

Table with columns: MINERALEN (STEENKOLEN, PETROLEUM, BENZINE), TEXTIELGOEDEREN (KATOEN, WOL), DIVERSEN (KOE-HUIDEN, KALK-PETER). Rows list months from 1925 to 1933 with price and quality data.

1) Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. 2) 29 Sept. 3) 27 Sept. 4) 28 Sept. 5) 26 Sept. 6) 20 Sept.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

Table with columns for ZUIVEL EN EIERN (Boter, Kaas, Eieren) and METALEN (Koper, Lood, Tin, IJzer, Gieterij-IJzer, Zink, Goud, Zilver). Rows list months from 1925 to 1933 with price values in various units.

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata. ²⁾ Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 K.G. Hongaarsche No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3 Canada. Van 19 Sept. 1932 tot 24 Juli 1933 62/63 K.G. Zuid-

Table with columns for BOUWMATERIALEN (Vurenhout, Steenen) and KOLONIALE PRODUCTEN (Cacao, Copra, Koffie, Rubber, Suiker, Thee). Rows list months from 1925 to 1933 with price values.

N.B. Alle Pondennotering vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie van den Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

De markt gaf een lusteloos beeld te zien. Raffinadeurs bleven in hun afwachtende houding berusten. De prijs voor ruwsuiker kon zich dan ook niet handhaven. Nadat aanvankelijk nog 1.60 d.c. bedongen werd, was de prijs tegen het einde der week 1.53 d.c. basis Cubasuiker c. & fr. De noteringen op de New-Yorksche termijnmarkt bewogen zich eveneens in een dalende lijn. Het slot was 10 à 12 punten lager met de volgende noteringen: Oct. 1.40, Dec. 1.45, Jan. 1.45 en Mrt. 1.50, terwijl de laatste notering voor Spot Centr. 3.55 bedroeg.

De ontvangsten in de Atlantische havens der Ver. Staten bedroegen deze week 28.000 tons, de versmeltingen 44.000 tons tegen 56.600 tons verleden jaar en de voorraden 254.000 tons tegen 217.700 tons.

In Engeland was de suikermarkt zeer loom gestemd en de prijs voor ruwe suiker daalde tot een fractie beneden Sh. 5/-. Hetzelfde kan van de Londensche termijnmarkt gezegd worden. De noteringen hebben gedurende deze week ca. 3 d. van haar waarde ingeboet.

De Zichtbare Voorraden zijn volgens Czarnikow (in tons):

	1933	1932	1931
Duitsland 1/8	472.000	882.000	949.000
Tsjecho-Slowakije 1/9	140.000	216.000	317.000
Frankrijk 1/9	241.000	219.000	308.000
Nederland 1/9	151.000	133.000	160.000
België 1/9	195.000	212.000	198.000
Hongarije 1/8	50.000	38.000	62.000
Polen 1/9	168.000	173.000	258.000
Engeland Geïmp. Suiker 1/9	289.000	197.000	199.000
„ Binnenl. „ 1/9	26.000	—	6.000
Europa	1.732.000	2.070.000	2.457.000
Ver. St. alle havens 2/9 ...	425.000	527.000	512.000
Cubaansche havens 2/9 ...	676.000	899.000	1.169.000
Cuba binnenland 2/9	1.485.000	1.480.000	1.640.000
Java 1/9	2.946.000	2.916.000	1.978.000
Totaal	7.264.000	7.892.000	7.756.000
waarvan geblokkeerd ...	2.070.000	3.247.000	2.810.000

Op Java verkocht de N.I.V.A.S. nog ca. 5.000 tons Superieur en ruim 6.000 tons bruine suiker. De officiële limites voor de consumptie in Nederlandsch-Indië werden vastgesteld op f 5.40 voor Superieur en f 5.25 voor bruine suiker.

De markt hier te lande was bijzonder flauw. De termijnnoteringen te Amsterdam zijn met niet minder dan f 3/8 gedaald, waardoor onze markt beneden de wereldmarkt is komen te staan. De ondervolgende slotnoteringen geven een nieuw laagterecord te zien: Sept. f 4 1/2, Dec. f 4 5/8, Mrt. f 4 7/8 en Mei f 5.—

KOFFIE.

De afgelopen week bracht in de stemming voor het artikel niet de minste verandering. Zij bleef lusteloos met zeer beperkten afzet, zoowel op aflading als in loco. De aanbiedingen van Santos waren 25 à 30 dollarcenten en van Rio 10 à 15 dollarcenten lager.

Uit de heden bekend gemaakte weekstatistiek van Brazilië is gebleken, dat in de vorige week van Santos naar Europa verscheept zijn 199.000 balen tegen 81.000 balen in de week daarvóór en naar de Vereenigde Staten 210.000 balen tegen 126.000 balen. Verscheept werden van Rio naar Europa 53.000 balen tegen 32.000 balen en naar de Vereenigde Staten 41.000 balen tegen 7000 balen. Als verkocht door Santos werden opgegeven naar Europa 141.000 balen tegen 98.000 balen en naar de Vereenigde Staten 176.000 balen tegen 160.000 balen.

Als vernietigd in de vorige week worden slechts opgegeven 1000 balen te Rio. In een uit New-York ontvangen bericht wordt medegedeeld, dat het Nationale Koffie-

Departement in September zou hebben aangevangen met de vernietiging van 1.800.000 balen van de voorraden van de bankiers (z.g. pledged stocks), waarvoor in de plaats certificaten voor nieuwe koffie zouden gegeven worden.

Uit een heden ontvangen officieele telegrafische mededeeling is gebleken, dat de voorraden, teruggehouden in de binnenlandsche pakhuizen en in de spoorwegstations van de Staten Sao Paulo en Minas Geraes, bedragen hebben op 31 Augustus 13.298.000 balen, waarvan 4.596.000 balen bestemd waren tot vernietiging door het Nationale Koffie-Departement. Deze voorraden bedroegen op 31 Juli 13.530.000 balen, waarvan 6.328.000 balen tot vernietiging door het Koffie-Departement waren bestemd. De voorraden zijn dus in de maand Augustus verminderd met 232.000 balen.

De aanbiedingen van Brazilië worden sedert eenige dagen door de meeste afladers nog slechts gedaan op fob-conditiën inplaats van kost en vracht. Dit geschiedt naar aanleiding van moeilijkheden tusschen de Braziliaansche Regeering en de Braziliaansche afladers over een tot nu toe gebruikelijke rabat-berekening in het voordeel der verschepers. Teneinde de offertes met elkander vergelijkbaar te maken, zijn hieronder de fob-prijzen vermeerderd met het equivalent van de vracht ad 70 shilling per ton = 85 dollarcenten per cwt., waardoor alle prijzen gebracht zijn op kost- en vrachtbasis. Deze kost- en vrachtprijzen zijn op het oogenblik, onder aftrek van het op circa 15 dollarcenten geschatte voordeel van de bijlevering der bekende bonus van 10 %, voor gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping ongeveer \$ 9.55 à 9.70 per cwt. en voor dito Prime ongeveer \$ 9.65 à 10.—, terwijl zij voor Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen \$ 8.25 à 8.30. Bij den dollarkoers van heden staan deze aanbiedingen gelijk met onderstaande prijzen in gouddollars:

Santos Superior	— \$ 6.20 à 6.30
„ Prime	— „ 6.25 à 6.45
Rio 7	— „ 5.30 à 5.35

wat, in vergelijking met een week geleden, 0.20 à 0.35 goudollar per cwt. lager is.

De prijzen in de eerste hand in Nederlandsch-Indië zijn 3/4 à 1 1/4 ct. lager dan een week geleden. Zij zijn thans aan te nemen op:

Palembang Robusta, October-verscheping, 11 ct.; Benkoelen Robusta, October-verscheping, 11 1/2 ct.; Mandheling Robusta, October-verscheping, 12 1/2 ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, October-verscheping, 15 ct., alles per 1/2 K.G., cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

Aan de Rotterdamse termijnmarkt liepen de noteringen 1/8 à 3/4 ct. terug en deze zijn thans voor October 11 1/4, December 11, Maart 11, Mei 11 1/8 en Sept. 11 1/8 ct.

Ook in loco was de handel zeer weinig geanimeerd. Over de plannen van de Regeering tot instelling van een accijns op gebrand werd verder niets meer vernomen. Wel wordt algemeen erkend, dat de bezwaren tegen dit plan ingebracht door de branders, gemotiveerd zijn en dat een invoerrecht op ruw voor het Rijk eenvoudiger zou zijn.

De officiële loco-noteringen werden alhier met 1 cent verlaagd en zijn thans voor Superior Santos 19 ct. en voor Robusta 18 1/2 ct. per 1/2 K.G.

De slotnoteringen te New-York waren:

	Gemengd contract			Santos contract				
	(basis Rio No. 7)	(basis Santos No. 4)						
	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
2 October	\$ 5.96	6.05	6.13	6.25	8.37	8.47	8.56	8.72
25 September	„ 6.12	6.22	6.31	—	8.49	8.63	8.69	—
18 September	„ 6.22	6.35	6.45	—	8.71	8.82	8.90	—
11 September	„ 5.94	6.05	6.13	—	8.36	8.45	8.55	—
Rotterdam, 2 October 1933.								

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	24/30 Sept. 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	24/30 Sept. 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	1933	1932
Tarwe	49.968	1.118.404	1.061.917	490	21.611	7.800	1.140.015	1.069.717
Rogge	15.956	297.322	386.231	400	6.369	1.743	303.691	387.974
Boekweit	—	16.490	18.399	—	25	52	16.515	18.451
Mais	10.260	810.276	1.029.438	—	142.980	252.499	953.256	1.281.937
Gerst	22.424	308.316	332.473	—	26.143	24.673	334.459	357.146
Haver	140	107.361	141.942	—	3.306	3.241	110.667	145.183
Lijnzaad	3.597	162.233	213.021	—	189.974	301.434	352.207	514.455
Lijnkoek	6.482	87.704	75.278	—	200	50	87.904	75.328
Tarwemeel	544	13.770	18.085	—	5.271	10.187	19.041	28.272
Andere meelsoorten	1.542	38.796	32.397	—	7.797	10.066	46.593	42.463